

Хангалас улуунун оёону эбии үөрэхтээнин Киинэ

АЙАР СУОЛ ААРТЫГА

*Стручков Тима, 17 лет.
«Утро над Леной»*

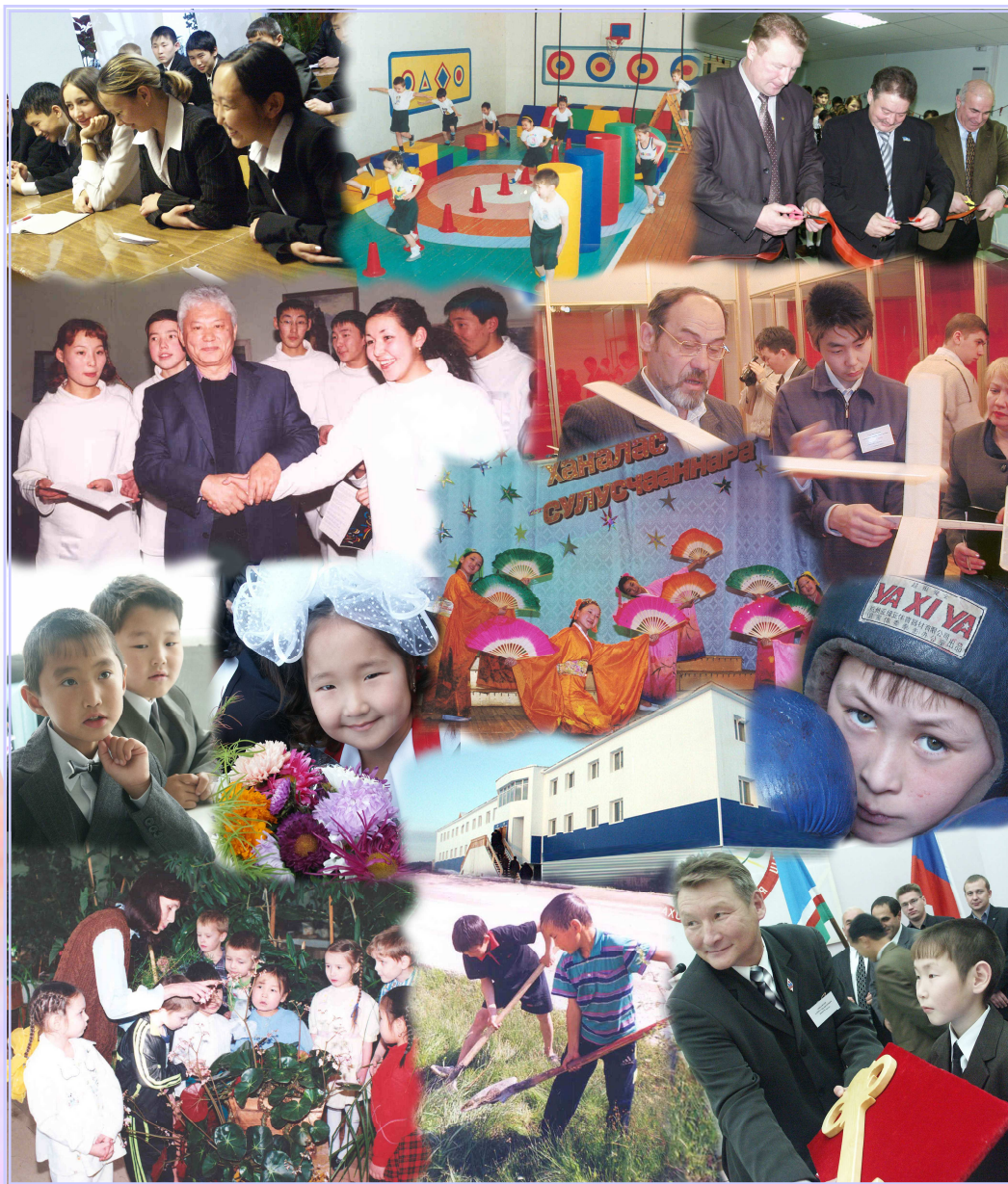
Составители: Леонтьева М.И., Петрова А.В.
Консультант Харитонов П.Н.

АЙАР СУОЛ ААРТЫГА

В данный сборник творческих работ учащихся Хангаласского улуса вошли стихотворения, рассказы, сказки, размышления на разные темы. Ребята преподносят в подарок к 70-летию юбилею Первого Президента нашей республики Михаила Ефимовича Николаева свои поздравления, пожелания, сочинения, рисунки.

©Центр информационных технологий Хангаласского МУО
Покровск, 2007

Хаңалас улуувун
 үөрэнээччилэрэ бэйэлэрин
 аһар үлэлэрин
 Саха Республикатын
 Бастакы президенигэр
 Михаил Ефимович Николаевка
 70 саастаах үбүлүөйүнэн
 бэлэх ууналлар

Иһирэх тылыннан...

Кононов Владик, 13 лет.
Дети Саха Азия

Эбэрдэ

Күндү биир дойдулаахпыт,
Ытыктыр бастакы Президеммыт!
Сэттэ уон сааскын туолбут
Өрөгөйдөөх күннүнэн
Эбэрдэлээн тураммыт,
Сахан дьонугар
Саас үйэ тухары
Айхаллана
Туруон диэн,
Алгыспытын аныбыт.

Саша Степанова, 11 кылаас

* * *

Саха сирин бастакы Президентэ,
Норуот дьиннээх баһылыга,
Төрөөбүт норуотун
Төлкөтүн түөрэхтээн
Сага үйэбэ ажалбыт
Сирдьишиит буолабын!

Афоня Павлов, 11 кылаас

Бастакы Президентнэ!

Хаҥаласты хотой хааннаах,
Өбүгэлэрбитини өркөн өйдөөх
Киэн туттар киһибитигэр
Мин этиэхпин баҕарабын:

Саха сириҥ сааскы күннүү сандаарпыт
 Саха дьонун самныбат саргылаабыт
 "Билиинэн барытын кыайын" - диэбит
 Эн буолабын бастынтан бастыҥмыт,
 Республика бүттүүнэ
 Эрэнэр эрэ киһитэ.
 Баҕарабыт бука бары
 Өлүөнэ үрдүк очуостарыны
 Үрдүктэн үрдүк ситиһиилэри,
 Инникигэ эрэ дьулууру!
 Махталлаах норуотун
 Үтүө кэпсэл оностоо үйэлэргэ!

Рая Пахомова, 11 кылаас

Президент бэлэбэ

Маҥнайгы кылааска киирээри тураммыт
 Маҥнайгы президент бэлэбин ылбышпыт.
 Мин олус үөрбүтүм, кэлэммин көрбүтүм.
 Ол онно мэтээллээх, мэтээлэ суруктаах,
 Маллардаах пенала суумкаҕа сылдьара.
 Ол суумкам, пеналым хас да сыл сырытта,
 Оннооҕор балтыбар, быраашпар тигистэ.

Аня Павлова, 7 кылаас

Махтал

Ханалас сириттэн төрүттээх
 Бастакы баһылыкпыт!
 Кэнчээри ыччаккар
 Кэскиллээҕи этэбин,
 Үөрэх-сайды суолунан

*Харитонова Настя, 15 лет.
 «Подарок от Президента»*

Григорьев Эдик, 12 лет.
«Север XXI века»

Үйэлээби түстүүгүн,
Сахабыт сирэ сайдарыгар,
Аан дойдуга аатырарыгар
Элбэх үтүөнү онордун!

Дима Апросимов, 6 кылаас

*Саха бастакы Президенигэр
Михаил Ефимович Николаевка*

Бастакы Президеммыт!
Күндүттэн күндү киhibит!
Өйдүүбүт үйэ кирбиилэрин,
Норуотун айхал тылларын,
“Сайдыылаах — самныбат,
Үөрэхтээх — барбарыа” диэбиккин
Өйдүү-саныы сылдыяхпыт,
Өрө тутан тахсыахпыт.

*Миша Васильев,
Ньургун Решетников, 11 кылаас*

* * *

Саха омук бастын Баһылыга,
Сайдыы, үүнүү архитектора
Эн буолабын биһиги эрэлбит,
Биһиги киэн туттар
Биир дойдулаахпыт!

Иван Прохоров, 11 кылаас

* * *

Кэлэр көлүөнэ арыалдыта,
 Бар дьоммут киэн туттар киһитэ!
 Оҕо аймах кэскилин,
 Үөрүүтүн, дьолун түстээн,
 Үтүө суолга сирдээбитин.
 БИян биэрбит суолларын
 БИллыктарыгар үктэнэн,
 Саха сайдар омуга буолан,
 Ийэ дойдубут туһугар
 Иэспитин толоруохпут.

Марина Самсонова, 11 кылаас

* * *

Биир дойдулаахпыт,
 Бастакы Президеммыт!
 Баҕабыт хоту үлэлээбит
 Бастын киһибит!
 Сэттэ уон сааскын туолар
 Үөрүүлээх күннэр
 Өр кэмнэ салайан,
 Норуоккун сирдээбит
 Үлэбин сыаналаан,
 Уруйу этэбит!

Марина Данилова, 11 кылаас

* * *

Эйиэхэ анааммын суруйуом
 Бу хоһоон ис киирбэх тылларын.
 Эйиэхэ анааммын хоһуйуом

*Шараборина Айта, 12 лет.
 «Спасибо за заботу о детях»*

Сыромятникова Саша, 12 лет.
«От авиамоделизма до космического корабля»

Сүрэхтэн тахсар нарын тыллары.
Эн баар буолангын
Сахабыт сирэ аар саарга аатырда,
Үлэһит, үөрэхтээх үксээтэ
Дьон-сэргэ олоҕо тубуста.
Эйиэхэ анааммын этэбин
Сахабыт сириҥ бастакы президеныгар,
Баһыыба бастыҥ аныыбын
Сахалыы махталбын тиэрдэбин!

Кеша Черемкин, 10 кылаас

* * *

Күн уотун курдук
Аламай сырдык санаалаах,
Мындыр өйдөөх үтүө киһибит!
Эйиэхэ баҕа санаабын этэбин,
Барҕа махталбын тиэрдэбин,
Дьолу-соргуну баҕарабын.

Оксана Яковлева, 10 кылаас

* * *

Бөһүөлэгин таһаарбыт,
Улууһун туруорбут,
Сахабын сириҥ аатырдыбыт
Күүстээх майгылаах,
Сытыы өйдөөх,
Биһиги дойдубут
Маннайгы президенэ -
Михаил Ефимович Николаев!
Сэттэ уон сааһыгар үктэммит күнүгэр
Сулустар оһуохайдаатыннар,

Бий тойуктаатын, күн күлүмүрдээтин,
Аан дойду махталын тиэртин!

Аня Архипова, 10 кылаас

* * *

Ураанхай саха чулуу оҕото,
Ханаластан төрүттээх
Убаастабыллаах биир дойдулаахпыт,
Үтүө-мааны киһибит!

Эн баар буолангын
Дьоллоох оҕо сааспыт
Инникитэ кэскиллээх,
Үрдүккэ ситиһиилээх!

Ага Егорова, 10 кылаас

Саха бастакы президенигэр

Сырдык санаалаах,
Сытыы өйдөөх,
Инники олоххо эрэллээх,
Үрдүк ситиһиилээх,
Үтүө күндү киһибит,
Эйиэхэ биһиги махталбыт
Улаата туруо өрүүтүн.

*Виктор Алексеев, 10 кылаас,
2 Малдьагар уонсай үөрэхтээһин орто оскуолата*

*Олесова Василина, 14 лет.
«Школы искусств под опе-
кой М.Е.Николаева»*

Уважаемый Михаил Ефимович, здравствуйте!

Мы с вами земляки – уроженцы Хангаласского улуса, который славится своими талантливыми людьми, необыкновенно красивой природой. Вырос и живу я в Улахан-Ане, одном из самых красивейших мест улуса. Наше село расположено на высоком скалистом берегу величавой Лены.

Зовут меня Тимофеев Алеша, учусь в 6 классе 2 Мальжагарской средней школы. Учусь на «5» и «4», любимые предметы – русский язык, математика, английский язык, информатика, история, литература. Учат нас замечательные учителя, которые стараются передать нам все знания и умения.

У меня большая и дружная семья: сестренка Сайыына, братишки Стефан и Юра и любимые мама с папой. Живем мы дружно, весело, всегда помогаем друг другу, поддерживаем. Летом мы всей семьей любим отдыхать, ловить рыбу, собирать ягоды, купаться.

Этим летом я побывал в III улусной физико-математической школе при Октемском лицее. Десять дней пролетели очень быстро. В школе мы занимались, отдыхали в прекрасных условиях. Самое яркое впечатление оставило посещение Вашего музея. Мы просмотрели фильм о Вас, Михаил Ефимович, увидели уникальные книги, интересные подарки из разных стран. Об этом музее я рассказал своим одноклассникам, которые изъявили желание побывать в нем.

О вашей трудной, многогранной работе я знаю от своих родителей, учителей. Вы, как никто другой, работая президентом, заботились о детях, детском творчестве, детском спорте, о жизни всех жителей республики. Благодаря вашей политике по программе «2000 добрых дел» в республике построено много жилых, административных зданий. В нашем селе построен современный каменный двухэтажный общественно-культурный Центр «Аан Аартык», на базе КП «Улахан-Ан» создано ООО «Конезавод «Бертө», которое является в настоящее время одним из больших хозяйств в улусе.

Быть президентом республики – очень ответственно, трудно, но в то же время, наверно, интересно. Наш народ доверяет Вам, Михаил Ефимович, верит в Вас, уважает и ценит. Ценит за то, что благодаря вашей политике, о нашей республике знают во всем мире, изучают культуру, литературу, язык.

Мне очень хочется быть похожим на Вас, умным, целеустремленным, интеллигентным. Я приложу все усилия, чтобы хорошо учиться, буду много читать, серьезно заниматься спортом. Ведь именно нам, молодому поколению, предстоит строить будущее нашей Республики. Мне бы очень хотелось учиться в современной школе, оснащенной современными компьютерами, просторными светлыми кабинетами.

Поздравляю Вас, уважаемый Михаил Ефимович, с юбилеем! Желаю крепкого здоровья, исполнения всех Ваших желаний. Я пока не знаю, как сложится моя судьба, но даю Вам слово, Михаил Ефимович, что буду стремиться, изо всех сил, приносить пользу своему наслегу, улусу, республике. Я почему-то думаю, что у меня должно получиться.

С уважением, Алеша Тимофеев, с. Улахан-Ан.

Наш президент

Президент... Слыша это слово, в душе чувствуешь какой-то трепет. Трепет перед силой и властью. Ведь кажется, что этот человек может все.

Первый президент Республики Саха (Якутия) Михаил Ефимович Николаев, действительно, сделал много для нашей Якутии. Быть первым всегда нелегко, а он смог. Он смог стать первым Президентом, настоящим Президентом, умным, талантливым, деловым.

Может это и не скромно, но я горжусь тем, что я живу в Хангаласском улусе. Ведь здесь 13 ноября 1937 года в Октемском наслеге родился человек, который сумел стать лидером. Михаил Ефимович много сделал для своего улуса: в центре Хангаласского улуса, городе Покровске, построен спорткомплекс, стадион, новое здание второй школы, роддом, центр культуры. Да и не только в Покровске идут строительные работы. Например, в деревнях нашего улуса строятся новые школы, а в Исити, в Синске двери школ уже распахнуты перед учащимися. В Октемцах создан прекрасный учебный комплекс.

Кажется, что этот человек рожден, чтобы стать лидером. Ведь, помимо того, что он президент Якутии, он еще и президент Северного Форума. Ассоциация «Северный Форум» была создана в 1991 году на третьей конференции на Аляске «Сотрудничество в меняющемся мире». Эта организация зарегистрирована в ООН. С 1995 по 1997 годы Михаил Ефимович был выбран президентом его. Деятельность Северного Форума направлена на решение экономических, социальных, культурных, национально-этических, экологических вопросов. Одним из ведущих проектов Северного Форума является сохранение природных ресурсов, охрана окружающей среды, повышение качества жизни, духовного развития северян.

*Артамонова Груня, 12 лет.
«Компьютеризацию в каждой школе»*

М.Е.Николаев много сил и средств вкладывает в развитие науки и образования республики, поощряет одаренных детей. Так, например, создана летняя международная школа, где дети, победители различных олимпиад, набираются новых знаний, готовятся к новым олимпиадам и победам. Созданы школы повышенного уровня, в том числе и в селах. Не без поддержки Михаила Ефимовича созданы общества работы с одаренными детьми: «Дьобур», «Дети Саха-Азия», «Возрождение», «Фонд будущих поколений», «Игры компьютерного века».

Как человек М.Е.Николаев мне нравится тем, что он всего добился сам. Он начал с комсомольской работы в Жиганском улусе, позже стал министром сельского хозяйства, в 1991 году был выбран Президентом Республики Саха (Якутия), а в 1996 году был избран на второй срок.

Мои друзья, знакомые, родственники считают, что за 10 лет своего президентского правления М.Е. Николаев сделал очень много для Республики. Хотя эти 10 лет были трудным этапом в жизни нашей страны, Михаил Ефимович пытался сделать все, чтобы жизнь якутян стала лучше. Многие мои знакомые относятся с уважением к М.Е.Николаеву, потому что он сделал много для будущих поколений.

*Фролова Оксана, 10 класс Покровская СОШ № 3,
2002 год*

Огромное спасибо

Когда распался Советский Союз, каждой республике нужен был грамотный руководитель – президент. Наша республика не является исключением. Вот уже 10 лет как Михаил Ефимович Николаев является Президентом Республики Саха (Якутия). За все годы своего правления Николаев М.Е. большое внимание уделял образованию. Я считаю, что это правильно. Ведь для того, чтобы в будущем Республика была развитой, надо улучшить образование детей.

Дети - это будущее и каким оно будет это будущее зависит от того, насколько умны и талантливы будут дети. За последние годы были построены новые школы и колледжи. Существенный шаг в системе образования Республики – это компьютеризация образовательных учреждений. Ведутся работы по выявлению и развитию талантливых и способных детей через всякого рода олимпиады. Олимпиады раскрывают возможности детей и способствуют развитию их мышления. Вот уже 8 раз в республике проводится международная олимпиада – «Гуймаада». Она проходит при поддержке Президентской программы «Дети Республики Саха (Якутия)». В 2001 году олимпиада проходила на базе Республиканского физико-математического форума «Ленский край», который находится в селе Октемцы Хангаласского улуса. Этот форум опять же был создан с целью развития учащихся в области физики и математики.

В нашей Республике особое внимание уделяется духовному развитию детей. Для музыкально одаренных детей

была создана Высшая школа музыки. В этой школе учатся дети со всей республики. Они являются лауреатами и дипломантами многих всероссийских и международных конкурсов.

Также большое внимание уделяется детскому спорту. В связи с этим 1999-2000 годы названы годами детства и детского спорта.

Открыты новые спортивные секции, кружки и школы. Проводится детская международная спортивная олимпиада «Дети Саха- Азия». Ведется пропаганда здорового образа жизни.

Для детей – лидеров, спортсменов, отличников учебы, музыкантов в начале января проводится Президентская Рождественская Елка, где каждый приглашенный получает дорогой подарок. Мне посчастливилось быть одной из участников. За это время я познакомилась с ребятами с других улусов. Мы ходили в театры. Ездили в бассейн, на каток, в общем, культурно отдохнули.

Я очень хорошо и приятно отдохнула за все это время и хочу сказать огромное спасибо тем, кто помог мне поехать туда и отдельное спасибо нашему Президенту.

Емельянова Оля, 11 класс Покровская СОШ № 3, 2002 год

Пионер своего дела

Первый... Пионер своего дела, а значит – трудности, риск, умение предугадать, предвидеть, понять, поделиться знаниями. Первому всегда сложнее, чем последующим, нет ориентиров, нет опыта, нет традиций.

Десять лет Михаил Ефимович Николаев был Президентом Республики Саха (Якутия). И за эти годы он сделал очень многое для нее и проживающего в ней народа. За это время республика пережила немало реформ.

*Егорова Света, 15 лет.
«С Николаевым в светлое будущее»*

В 1995 году наш Президент подписал Указ о создании в Якутии первой в России Академии духовности. Духовность – это обретение смысла жизни. Это сила стремления к общению и дружбе с другими народами, к культуре и знаниям, к традициям и обычаям. Это те самые черты, которые возвышают человека, делают людей благородными. Духовность предполагает желание поддерживать друг друга, иметь стремление к знаниям, жить в связи с природой.

Наш Президент – замечательный человек, добрый. Отзывчивый. Он близок к народу, знает его проблемы.

Его дела надо продолжать преемнику, потому что лучшее требует сохранения, а начатое – продолжения.

Фролова Наташа, 10 класс Покровская СОШ № 3, 2002 год

* * *

Меня зовут Абхазов Дима, я учусь в Покровской средней школе №3. Я занимаюсь легкой атлетикой и баскетболом, регулярно посещаю тренировки в нашем Дворце спорта. Мы ездили на различные соревнования в Якутск, Хабаровск, Нерюнгри, показали неплохие результаты. Недавно мы вернулись с республиканских соревнований по баскетболу и вполне успешно выступили.

Деньги на эти поездки и соревнования выделяет наш Президент Михаил Ефимович Николаев. Недавно у нас в городе Покровске построили современный стадион и замечательный Дворец спорта.

Наш президент М.Е.Николаев сделал все, чтобы жители нашего города и нашей республики могли заниматься спортом и вести здоровый образ жизни.

Абхазов Дима, 8 класс Покровская СОШ № 3, 2002 год

*Федорова Ньургуюна, 15 лет.
«Ледовый дворец от Первого Президента»*

Махтаным этэ...

Оскуола нэһилиэк сирэйэ, сиркилэтэ. Билигин биһиги төрөөбүт дэриэбинэбитин аатын ааттаан, республика араас муннуктарыттан үөрэнэ кэлэллэр.

Биһиги бастакы президеммыт Михаил Ефимович Николаев төрөөбүт нэһилиэгин сайдытыгар, кэскиллэригэр тирэх ууран, көмө онорон билигин биһиги оҕолорбут үөрэнэллэригэр, сайдалларыгар суол аһаҕас буолла, сырдыкка, кэкиллээххэ угуяа ынҕырда.

*Төрөппүт Анна Прохорова,
Ийэлэр I Всероссийской форумнарын делегата,
улууска Софья Сидорова аатынан премия лауреата.*

Октемскому лицее - 10 лет

Когда твоему близкому человеку или другу исполняется сколько-то лет, всегда за него бывает очень радостно и приятно. На празднике обязательно присутствует мысль, из-за которой смотришь на именинника с обожанием и радостью.

Сейчас в нашем любимом лицее витает именно такое чувство. Ведь ему 10 лет!!! День рождения - хорошо. Юбилей - еще лучше.

И десять лет уж пролетело,
Лицей Октемский воспитал,
За эти десять лет немало
Талантов юных выпускал.
Мы дружным ручейком расплылись,
По Иртышу, Москве, Неве...
Там крылья наши распустились
И благодарны мы судьбе...

*Христофорова Наташа, 14 лет.
«Спасибо за наше счастливое детство»*

*Соломонова Айсена, 14 лет.
«Школьные годы Михаила Ефимовича»*

Благодарим судьбу за школу,
 Боготворим учителей
 И как бы нам хотелось снова
 Вернуть все прошлое, родной лицей...
 ...Когда с улыбкой, беззаботно
 Мы дружным классом были здесь,
 Когда учитель новый робко
 Вдруг разрешения спросил присесть?!
 Как мы в тот миг над ним смеялись,
 Многие не сознавали мы тогда,
 Прошел лишь год, и попрощались
 С родным лицеем навсегда...
 Сейчас пишу и понимаю,
 Мне не вернуть тех лучших дней,
 Я поздравления не знаю,
 Я не могу писать ...сложней...
 Сложней – большее сердце жметесь
 И слезы капают из глаз,
 Лишь образ моего лица вьется
 Он весь в мыслях моих сейчас...
 Я четко вижу пред собою
 Родного здания черты,
 И в окнах вижу лица новые,
 А в них когда-то были мы...
 Снежок порошею прозрачной
 На тропку лег внутри двора,
 Сегодня день у нас особенный
 Ведь День Рождения у тебя!
 Не просто дата-день рождения,
 А Юбилей - нам десять лет!
 Сейчас хотим поздравить дружно
 Мы с юбилеем наш лицей,

И пусть все будет так как нужно,
Сейчас детей ты так же грей!
А напоследок мы Вам скажем:
Пусть нам совсем немного лет,
Зато достигли много:
Сияем звездами побед,
Открыли много нового!
Процветай наш лицей!!!

*Раиса Гуцина, 11 класс, 2006 г.,
Октемский лицей, ныне студентка РГПУ им.А.И.Герцена*

Слет выпускников

11 ноября 2006 года наш лицей в праздничном убранстве встречал своих бывших учеников на Слет выпускников, приуроченный к 10-летию лицея.

Надо сказать, что за 10-летнюю историю лицея сделал 9 выпусков.

На слет приехали выпускники всех лет. И на торжественном параде можно было видеть, как выходили молодые люди под аплодисменты всего зала. Как подсчитали, их было 75 человек. Конечно, многие из них это уже достаточно солидные люди. Степан Андреев, выпускник 1999 года, работает в Представительстве нашей республики в Китайской Народной республике. Андрей Федоров, выпускник 2001 года – учитель химии Покровской средней школы №2. Учителем во II Жемконской средней школе работает и Лев Попов, тоже выпускник 2001 года. Денис Припузов, выпускник 2001 года, серебряный медалист-специалист коммерческого банка «СахаДаймондБанк». Александр Сысоев (выпуск 2001) – начальник штаба молодежных студенческих строительных отрядов ЯГУ, Виктория Шевелева

*Протодьяконова Маша, 13 лет.
«Цирк в Якутии»*

(выпуск 1998) работает преподавателем Якутской сельскохозяйственной академии и учится там же в аспирантуре. И т.д. и т.п., всех перечислять – места не хватит.

Это был, действительно, день выпускников. Для них проводили уроки любимые учителя. Для них работал видеосалон. Они познакомились и с работой кружков, летних детских объединений, узнали о том, что лицей в последние годы осуществляет международные проекты. Словом, было показано, чем живет и дышит лицей в настоящее время.

После обеда с приездом нашего главного попечителя Михаила Ефимовича Николаева, заместителя Председателя Совета Федерации Федерального Собрания РФ, началась торжественная часть слета. На нем произошло важное событие в жизни лицея – создан Фонд выпускников Октемского лицея. Основной, основополагающий документ – Положение о Фонде – долго разрабатывался. Над его созданием работали выпускники Степан Андреев, Иван Томский и другие. Вечером 10 ноября был созван актив Фонда, которой окончательно утвердил Положение. С этим Положением ознакомили Михаила Ефимовича Николаева. О задачах Фонда рассказал его председатель Степан Андреев. В частности, он сказал, что Ассоциация выпускников Октемского лицея создается с целью дальнейшего взаимодействия лицея и выпускников, закончивших обучение в лицее. Фонд выпускников является некоммерческой благотворительной организацией, преследующей общественно-полезные дела.

В обсуждении Положения приняли виртуальное участие и выпускники, в настоящее время обучающиеся в Москве. Нам удалось увидеть прошлогодних выпускников – Алису Аргунову, Светлану Васильеву, Алексея Томского, Карину Ачикасову, Александра Кузьмина, Родиона Алексева, Лену Николаеву, Мишу Петрова. Также на «встречу» с нами пришли выпускники прошлых лет: Олеся Пестерева. Иван Томский, Лена Томская, Николай Максимов. Приятно было увидеть и нам, и им (надемся) друг друга. Думаем, что после торжественной части всем удалось вдоволь поговорить.

Вечером был грандиозный концерт. Лицей поздравили будущие артисты. Они готовились к концерту даже в каникулы. И конечно благодаря их усилиям вкупе с талантами Светланы Неустроевой, концерт получился отменным! Это было настоящее шоу: зажигательные песни, яркие костюмы, конфетти, шары с «неба» и праздничный торт с десятью зажженными свечами.

После концерта выпускников ждали на вечере отдыха «От всей души». Получилось, действительно, от всей души. В этот вечер прозвучало много добрых, искренних слов в адрес лицея, учителей. И выпускники сами услышали много хорошего и о себе. Весь вечер проводились веселые конкурсы и игры. Скучать не пришлось!!!

День удался на славу! Приятные воспоминания о нем будут еще долго согревать сердца многих людей.

*Ая Дмитриева, 9 класс,
корреспондент газеты учащихся Октемского лицея*

Гимн лицуею

Слова Алексеенко Светланы, 9 класс

Музыка Алексеенко Светланы, Дуловой Саргыланы, 9 класс

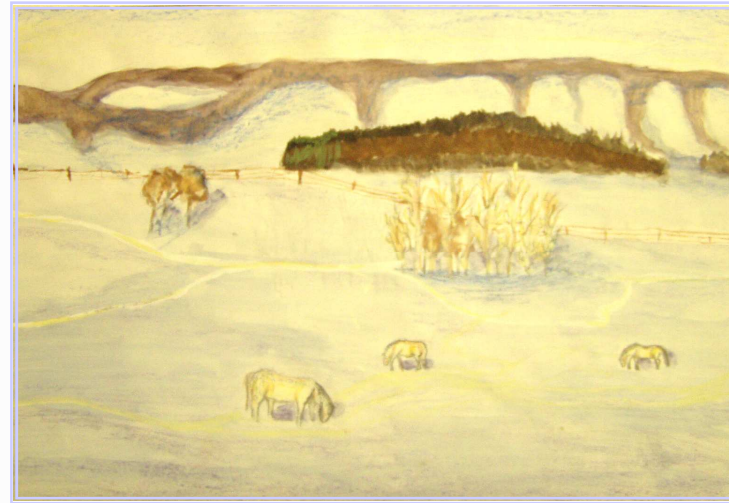
Есть маленькое село,
Октемцами звать его.
И в нем есть уголок,
Куда все спешат на урок.
Наш президент его открыл,
И душу свою посвятил.
Будущему своей страны,
Будущему своей страны.

Припев:

Это мой лицей,
Здесь каждый день ученья свет,
И знают все –
Нет поражений без побед.
И в этот день
Мы собрались здесь,
Чтобы спеть,
О том, что есть
Такое место на земле,
Где ждут друзья, где ждет успех,
Где ждут друзья, где ждет успех.

Припев:

И дети учатся в нем,
Умнея день за днем.
С лицеем веселей,
С лицеем жизнь добрей,
И если в жизни ищешь цель
И хочешь найти друзей,
То приди к нам и в себя поверь,
То приди к нам и в себя поверь.

Парфенова Сайбына, 14 лет.
«Долина Эркээни»

Олох суола

Михаил Ефимович Николаев сабанаабы көлүөнэ дьон олоххо сыһаннарыгар саха народнай поэта Семен Данилов строкалара олус сөп түбэхэллэр:

*“Сөбүлүүрүм, сэргиирим
Бар дьонум бары*

*таптыырын,
Тойон сүрэҕим туох диирин
Мин дьиэрэччи*

*ыллыырым...
Дойдум муцуун,
кыһалҕатын
Эт санныбар сүксэrim”.*

*Слепцова Вика, 10 лет.
«Октябрьские дети»*

Олох суола

Олох омонноох суолун устун
Сатыы хааман иһэбин.
Олуһун ардыгар сылайан
Сэниэбин барытын эһэбин.
Үөһээ сыырдары тахсаары
Күннэтэ дабайа сатааммын,
Үктэлбин сыһа үктэнэн
Аллараа курулуу турабын.
Ол эрэн өһөспүн киллэрэн,
Турабын мин икки атахпар,
Оройум үрдүгэр көрөбүн,
Тахсыыбын санаттан барабын,
Мутуктан — талахтан тутуһан,
Соругум туоларын туһугар
Омонноох суоллары туоруубун
Үрдүкү сыырдары тахсабын.

* * *

Сулустаах халлаанга огдолуйан,
 Дэхси халлаанга олохсуйан,
 Курустук миигин одуулуура
 Көмүс манньят — туолбут ый.
 Ааспыт күнүм түбүгүн
 Ырых — ыраах киэр ыһан,
 Былыттары күөдүтэн
 Сөрүүн салгын үрэрэ.
 Онно баара биир санаа:
 Үчүгэйиэн бу олох!
 Ыйдаах, тыаллаах, былыттаах
 Үчүгэйиэн бу киэһээ!!!

Мила Буслаева, 10 кылаас, Өктөм лицей

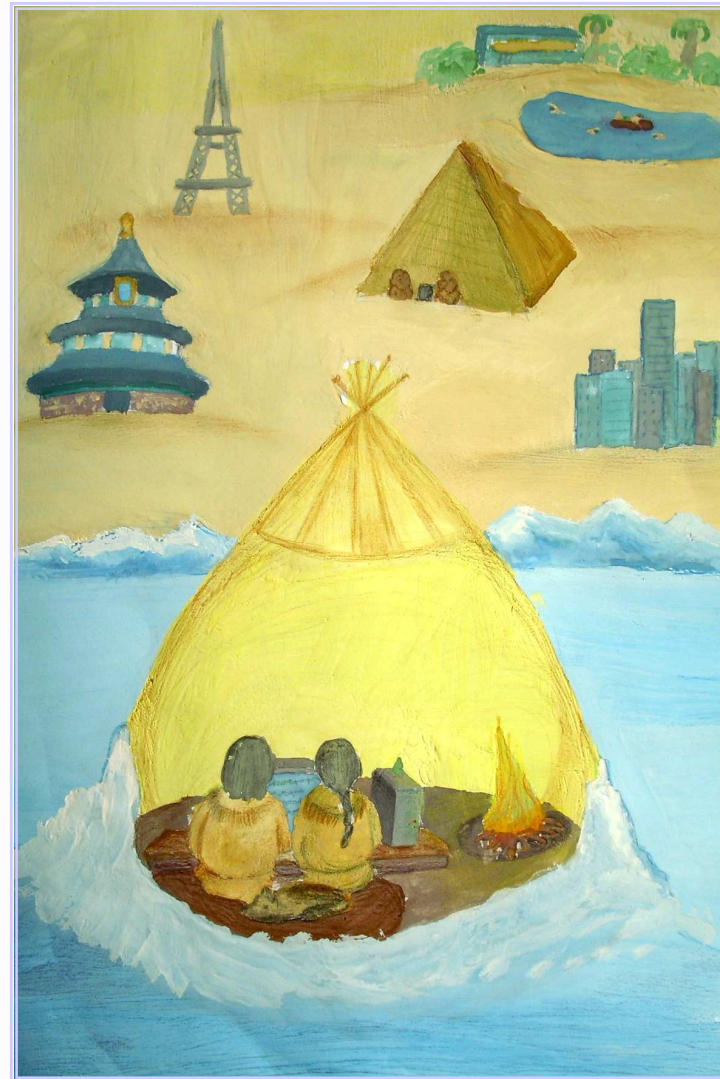
Хара уонна манан

Хара — хара харахтар,
 Хара — хара түүннэр,
 Хара — хара харана,
 Хара — хара кутталлаах.

Манан — манан куобах,
 Манан — манан хаар,
 Манан — манан илиистэр,
 Манан — манан тиистэр.

Хара — манан баттахтар,
 Хара — манан ынахтар,
 Хара — манан кубалар,
 Эриэ — дэхси буолаллар.

*Олеся Харлампьева, 5 кылаас,
Хачыкаат орто оскуолата*

*Матвеев Вася, 13 лет.
«Интернет в каждом доме и каждой юрте»*

Парфенова Уйгулаана, 11 лет.
«Впервые на арене цирка»

Сайын ханна барабын?

Сырдык, сылаас дээ буолла
Сайынныны санатта
Сайын тугу гынабын?
Сайын ханна барабын?

Эриһэн да хатыһан,
Кылааспын мин түмүктүөм,
Эрдэттэн талан-талан
Эриэккэстик сынньаным.

“Сайын” дииргин кытары
Саныыгын сылаас ууну,
Дьэрэкэннээх сибэккини,
Арыы чаран, тыалары.

Сайын, баһар, лааһырга
Үөрэ-көтө сынньаным,
Оһолордуун алтыһыам,
Походтарга сылдыһыам.

Сылаас тыаллар түстүлэр
“Сайын иһэр!” — дэстилэр
Сайын ханна барабын?
Сайын тугу гынабын?

Лида Гермогенова, 10 кылаас, Дьөппөн

* * *

Тугу эрэ көрдүүбүн,
Ханна эрэ барабын.
Кый ыраах дойдуга
Инним диэки хаамабын.

Тугу көрдүүбүн?
Ханна барабын?
Ханна тийээри?
Кими көрсөөрү?

Көстөллөр иннибэр
Ыраас-сырдык хонуулар,
Үрүйэлэр — үрэхтэр
Сыһылар — мырааннар.

Тийэн кэллим бу манна
Үгүс — үтүө дьонноох,
Нуучча — саха тыллаах
Булгунньахтаах сиригэр.

*Эргис Давыдов, 6 кылаас,
I Дьөппөн санаторнай оскуолатыгар
үөрэнэ сылдьан суруйбут хоһооно*

Сахам сирэ!

Сахам сирэ барахсан!
Эн күндүгүн миэхэ!
Сиртэн хостонор баайдаах,
Таас чохтоох хайалаах
Киэн, халын тайҕалаах,
Күндү түүлээх кыллаах,
Үгүс — үтүө дьонноох
Сахам сирэ барахсан!
Сахам сирэ барахсан,
Эн кэрэ көстүүгэр
Элбэх хоһоон айыллар,
Ырыа аныыллар.
Оччоҕо мин эмиэ
Этиэм этэ биир тылынан,

Павлова Оля, 13 лет. «Детство».

Таптыбын эйигин
Көмүстээбэр күндүтүк
Сахам сирэ барахсан!!!

*Эргис Давыдов, 7 кылаас,
С.П.Ефремов аатынан Булгунняхтаах орто оскуолата*

*Хоһоон ананар ытык мааны киһибитигэр
Скороходкин Роман Васильевичка*

Бу олорор биһиэхэ -
Ытык мааны кырдыаһаспыт.
Түөһүн толору
Мэтээлэ элбэбин!

Сэрии ыар сылларыгар
Ийэ дойдутун көмүскээбитэ
Эдэр хорсун учууталбыт,
Ытык кырдыаһас буйуммут.

Эдэр ыччат биһиги,
Эрэннэрэбит Эйиэхэ
Үөрэх билии аартыгын
Үөһээ өрүү тутуохпут.

*Ньургуйаана Маркова, 5 кылаас,
I Дьөппөн, 2005 сыл*

Ветераннарга

Чэйинг эрэ оҕолор,
Убаастыабын ветераннары
Кыайыы 60 сылын көрсө
Уруйдуобун, айхаллыабын!

*Фёдоров Вадим, 13 лет.
«Ветераны»*

Ветераннар кырдыбаллар
Аҕыйыыллар сыл аайы,
Ол эрэри ыччаттар
Умнубаттар Кыайыны.

Харыстыабын, таптыабын,
Ытык кырдыаҕас ветераннары.
Чэйинг эрэ эрэттэр,
Өссө төгүл махтанабын!

Маша Антипина, 5 кылаас, 2005 сыл

Ханалас

“Ханалас” хаһыаптытын
Хасыһан ааҕабыт,
Ханна да сырыттарбыт
Хайҕаан дьонго кэпсиибит.

Сага дылынан истин
Эбэрдэни ытабыт,
Сонуннары тарҕатар
Ытыктыыр дьоммутугар.

Аня Ефремова, 7 кылаас

Ырыам тыллара

Дьизэрэй - дьизэрэй
Сулустаах халлаанга,
Бу күннээх ыйга,
Мин ырыам тыллара.

Ыраах — ыраах
Төрөөбүт дойдубар,

*Никанорова Нарыйа, 12 лет.
«Солдат из Якутии»*

Черноградская Шура, 15 лет.
«Журавль—птица мира»

Иһиттиннэр бука бары,
Ырыам тылларын.

Саргылаах сахам
Бар дьоно
Ыллаатыннар, туойдуннар,
Мин ырыам тылларын.

Таня Егорова, 7 кылаас, 2005 сыл

Эйэ туһугар

Эйэлээх олох туһугар
Революция буолбута,
Эйэлээх олох туһугар
Аан дойду сэриилэспитэ.

Эһэлэрбит барахсаттар
Этгэринэн-хааннарынан,
Эбэлэрбит, аймахтарбыт,
Үлэлэринэн-хамнастарынан.

Бары бииргэ түмсүһэн,
Эрэй бөҕөнү көрсүһэн,
Үчүгэй олох туһугар
Эйэни уһансыбыттара.

Аан дойду үрдүнэн
Эйэлээхтик олорон,
Дьоллоох олох үөрүүтүн
Бары билиэх этибит.

Эйэлээх норуokka
Туох күүһэ тэннэхэр?
Эйэлээх аймахха
Төһүү күүс эбиллэр.

Эйэ — диэн биһиэхэ
 Бары бииргэ түмсэргэ
 Араас омук дьонугар
 Аптаах тыл буолуохтун!

*Лада Барашкова, 10 кылаас,
 I Дьөппөн орто оскуолата, 2006 сыл*

Амма Аччыгыйыгар
 (анабыл хоһоон)

Улуу убайбыт Ойуунускай
 Үөскээбит сириттэн төрүттээх,
 Саха таптыыр суруйааччыта
 Амма Аччыгыйа төрөөбүт
 Үбүлүөйэ тийиэн кэллэ.
 “Сааскы кэммитэн” билэбит
 Саха норуотун ааспыт олобун,
 “Алдьархайын” ааҕан сөҕөбүт,
 Олус хорсун дьон баарын
 Ордугурдуу, ымсыра саныбыт.
 Оҕо сааһын умнубатын
 “Бастакы учууталбар”, “Ийэ”
 Хоһоонноругар хоһуйбута,
 “Тоҕус төгүл тоҕото?” оҕо аймаҕы үөрэтэр,
 Алҕастарын көннөрөр.
 Саха тыллаах — сангалаах,
 Эдэр — кырдыаҕас дьон,
 Үтүө өйдөбүллэригэр мэлдьитин
 Тыыннаах буолуо биһиги -
 Таптыыр Амма Аччыгыйбыт.

*Даша Олесова, 10 кылаас,
 Хачыкаат орто оскуолата*

Харитонов Спартак, 14 лет. «Вид реки Алдан»

Хаһан эрэ бу сиргэ

Өлүөнэ өрүс кэрэ кытылыгар Булгунньахтаах дэриэбинэтэ турар. Манна элбэх киһи олорор. Хас сарсыарда айы оҕолор оскуолаҕа үөрэнэ бараллар.

Митя оҕолору батыһан сүүрэр-хаамар ыккардынан ыксаан оскуолатыгар барда. Дэриэбинэ ортотугар тийэн тохтоон, тыын ылла, бытааннык хааман барда. Таһырдыа өссө да харана. Халлаанна сулустар көстөллөр. Эмискэ учуутала Вера Михайловна кэпсээбитэ өйүгэр көтөн түстэ. Саха сирин биллиилээх суруйааччыта, үтүөлээх учуутала Степан Павлович Ефремов 100 сааһын туолар диең кэпсээнин саҕалаабыта. Вера Михайловна суруйааччы туһунан элбэҕи кэпсээбитэ: Степан Павлович ыарахан оҕо сааһын, ханна үөрэммитин, кини оҕолорун, суруйбут пьесаларын тустарынан. Бүтэһигэр Вера Михайловна суруйааччы Степан Павлович Булгунньахтаахха ололорбутун, оскуолаҕа учууталлаабытын, кини оҕолоро үөрэммиттэрин туһунан үөрэн-көтөн туран, билиһиннэрбитэ.

Митя кылаас чааһын санаан хайдах эрэ ис иһиттэн үөрдэ. Бу кини хааман иһэр уулуссатынан хаһан эрэ Степан Павлович үлэтигэр баран испитэ буолуо. Баҕар, хааман иһэн суруйбут пьесаларын, геройдарын туһунан санаатаҕа. Вера Михайловна кэпсириң курдук, сизбиттэн хампыт таһааран оҕолору күндүлүүрү буолуо.

Митя хайдах эрэ төбөтүн үөһэ тутунна, ис иһиттэн үөрүөх-көтүөх санаата кирирдэ уонна суруйааччы хаампыт уулуссатынан боччумнаахтык туттан оскуолатын диэки бара турда.

*Алеша Антипин, 6 кылаас,
Кыһыл Үрүйэ ситэтэ суох орто оскуола*

*Седых Наташа, 7 лет.
«Берегите лес»*

Тус холобур - иитии төрүтэ

Сир — дойду ситэн, силигилээн турар кэмэ. Сайынны тыаба уу — чуумпу сатыылаабыт. Барыта ылычып барбыкка дылы. Мондурах, Саха сирин биир кэрэ алааһа, дьонумсуйан, киэһээнни сөрүүннэ налыһан-наскыйан ахан турар.

Биһиги бэбэһээ эрэ алааспытыгар көспүшүт. Бүгүн киэһэ сайылыкпытыгар аймахтарбыт кэлэн ыалдыттыы олоролор. Аҕам быраата Николай Степанович саҕаспытыныын Галина Давыдовналыын. Эдьийбит Федора Степановна күтүөһүтүнүүн Алексей Иннокентьевичтыын уонна кыра бырааттара Данил Васильевич кэргэнинээн Антонина Павловналыын.

Киэһээнни аһылык кэнниттэн дьонум, үгэстэринэн уруккуну-хойуккуну санаһан, оҕо саастарын ахтыстылар. Абаҕам Коля кинигэ ааҕарын олус сөбүлүүр эбит. Киэһээ көмүлүөк оһох сырдыгар кыһайан түүн хойукку диэри ааҕарын кэпсиир.

Күнүскү ыам кэнниттэн оҕолор ийэлэрин кытта дьэдьэнни бараллар. Сыарҕалаах оҕуһунан баран хомуйар эбиттэр. “Хобор” күөлүн арҕаа халдыаһытыгар киһи халтарыһар дьэдьэнэ үүнэр эбит. Мондурах күөллэригэр собо, мунду наһаа элбэх буолан сии сатаан баран ыалдыттарга биэрэн ыталлара. Валерий икки кыра күөлү холбоон Чуопчаар муората диэн улахан күөл онорбутун киэн тутта сэхэргиир. Ол күөлэ билигин наһаа элбэх балыктаах күөл буолан турар.

Оонньоон-көрүлээн улаашпыт алаастарын олус үчүгэйдик саныыллар. Кини элбэх отонноох тыатын, балыктаах күөллэрин уонна алаас ортотугар турар кэрэх мастарын. Кырдыаҕас дьон этэллэринэн, бу мас отой кырдыаҕас үһү.

Эдьийбит Дора миискэнэн дьэдьэннээх күөрчэх ыттыбытыгар сиэн баран, күн-күбэй ийэлэрэ хайдах минньитэн онорорун санаатылар.

Мин аҕам аах кэпсээннэрин сыһаах баттанан олорон иһилиибин. Кинилэр кэпсээннэрин иһиттэҕим аайы биэс оҕону төрөшпүт, ийэ буолуу үрдүк аналын билбит эбэм, аҕам ийэтэ, Карпова Пелагея Николаевна сырдык мөссүөнэ өйбөр-санаабар тиллэн кэлэр. Бу суруйуубар эбэбин ийэ быһыытынан, оҕолорун ханнык үтүө үгэскэ олобуран иишпитин аҕам кэпсээнигэр тирэҕирэн сырдатарга холонуом.

Пелагея Николаевна 1912 с. тохсунньу 12 күнүгэр Ханалас улууһун Чаран сэлиэнньэтигэр төрөөбүтэ. Эрдэ баҕайы тулаайах хаалан үлэ ыараханын билбитэ. Туох баар үлэҕэ: бурдук, от хомууругар, бэрэбинэ, саһаан кэрдиитигэр, тиэйиитигэр, фермаҕа сүөһү көрүүтүгэр — улахан дьону кытта тэбис-тэннэ түбүгүрэрэ. Ити курдук ыарахан оҕо сааһа ааспыта.

1944с. Карпов С.П. сүрэхтэрин холбоон, бур-бур буруо таһааран ыал буолбуттара. Биэс оҕону төрөшпүттэрэ.

Үс үллэр үөстээх Өлүөнэ өрүс улахан арыта — Тойон Арыы. Бу ырыаҕа ылламмыт, хоһоонно хохуллубут киһи аймах быйаны сөмсөр үтүө сирэ. Манна “Өктөөп суола” диэн холкуоска ыанньыксытынан үлэлээн, 12-14 ынаҕы илиинэн ыан, оччо ньирэйи, бороону аһатан, саахтарын күрдээн, балбаахтарын

бэйэтэ соһон, уулатан үчүгэйдик көрөр этэ. Үлэһиттэрин кытта бэйэлэрэ оттоон, бэйэ-бэйэлэрин кытта олус эйэлээхтик, тапсан үлэлиллэр эбит.

Хомойуох иһин, 1956с. кэргэнэ ыараханлык ыалдьан орто дойдуттан барбыта. Эбэм биэс оҕотун кытта хаалбыт. Оҕолорун бэйэтэ иитэр кыһалҕатыгар түспүтэ. Улахан оҕолоро күүс-көмө буоланнар, ферма уонна бэйэлэрин хотонноругар тэннэ үлэлэһэллэрэ.

1959 сыллаахха Улахан Аанна көһөн баран, “Правда” холкуоска ыанньыксытынан үлэлии кирибит. Бу холкуоска биэнсийэбэ тахсар диэри үлэлээбит.

Эбэм оҕолорун кытары Мондурах алааска сир аһын хомуйан, оттоон, үлэлээн-хамсаан сайыны наһаа үчүгэйдик, көхтөөхтүк атаараллара. Мин аҕам бырааттарын кытары бэйэтэ илдьэ сылдьан балыктыырга үөрэтэр эбит. Балыктаан аҕалбыт мундуларын, соболорун ийэлэрэ минньигэс баҕайытык буһаран чэйдииллэрэ. Онтон ынахтарын ыан киллэрэн, сүөгэй, сибиэһэй дьэдьэннээх күөрчэх ытыйан остуолга ууран кэбиһэрэ. Ийэ буһарбыт лэһиэскэтэ, үрүҥ аһа хаһан баҕарар туохтан да минньигэс буолааччы. Оҕолор көмүлүөк оһох тула олорон ийэлэрин остуоруйаларын, тойугун истэллэрэ.

Ийэлэрэ сарсыарда күнү кытта тэннэ туран үлэлии барар. Ол кэмнэ оҕолор уочаратынан оскуолаҕа барыахтарын иннинэ уопсай хотонно ийэлэригэр көмөлөһө саах балбаахтыыллара. Улахан кыһа Дора ийэтэ мэһийбит тиэстэтин астаан оһоххо ууран баран үөрэнэ барара.

Оннук сыл-хонук аһан иһэр. Эбэм тулаайах да буоллар, оҕолорун үтүө дьон буола улааттыннар диэн барыларын үөрэттэрбитэ.

“Кинини үлэ киһи ғынар” диэн санааны олобун тухары тутуһан, оҕолорун иитэлээбитэ.

Улахан оҕото Сыроватская Федора Степановна оскуоланы бүтэрэн баран ветеринар үөрэбэр кирибитэ.

Григорьева Галя, 12 лет.
«Земляничная пора».

Туйгуннук бүтэрэн баран билигин даҕаны үлэлии сылдыар. “Үлэ ветерана” наҕараадалаах. Федора Степановна кэргэнэ, Сыроватской Алексей Иннокентьевич “Мехтранс” акционернай общество генеральной директора. Кинилэр 3 оҕолоохтор.

Иккис оҕото мин аҕам, Карпов Егор Степанович, буолар. Аҕам пенсионнай фонда агенынан үлэлиир. Ийэм аата Галина Викторовна. Убайым Степан СГУ БГФ 3 курсун студена.

Үһүс оҕо — Николай Степанович. Билигин биология институтун лабораториятыгар сәбиэдиссәйдиир. Кини биологическай наука кандидата. Кэргэнэ Галина Давыдовна диэн. Икки оҕолоохтор.

Төрдүс оҕо Валерий диэн этэ. Кини 18 сааһыгар күн сириттэн барбыта. Оттон эбэм кыра уола Данил, Иркутскай куоракка инженер-электрик идэтигэр үөрэнэн, билигин Улахан Аанна учаастак начальнигынан үлэлиир. Кэргэнин аата Антонина Павловна. Үс оҕолоохтор.

Манньык тэнийэн, оҕолорун киһи онортоон, сааһыран да баран үлэлии сылдыбыта. Эдэр ыанньыксыттарга наставниктаабыта.

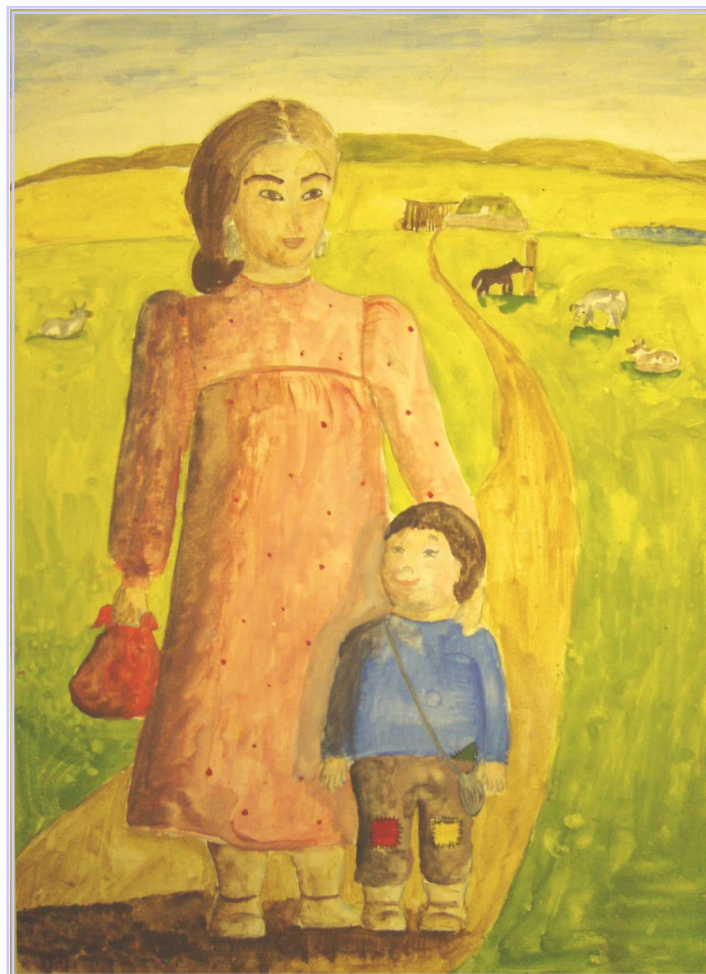
Бэйэтин оҕолорун хаһан да үлэттэн аккаастаммат, ханнык да үлэттэн толлубат буоларга үөрэспитэ.

Пелагея Николаевна оҕолорун тус холобурунан ииппитэ. Ол иһин оҕолоро олоххо дьулуурдаах буолан, үөрэхтэрин бүтэрэн билингээннэ диэри үлэлии-хамсы сылдыбаллар.

Ийэ үлэһит, тулуурдаах, эйбэс, ирдэбиллээх буоллаҕына оҕо үтүө киһи буола улаатар. Төрөһүт киһи тус холобура туохтааҕар да үрдүк оруоллаах.

* * *

Эр киһи курдук үлэлээн,
Оҕолорун иитэн, үөрэттэрэн,

Григорьева Галя, 13 лет. «С мамой в гости»

Фёдорова Майя, 12 лет. «Счастливое детство»

Сиэннэрин оџолоһон,
 Бу сырдык санаалаах,
 Эйэџэс, аһыныгас сүрэхтээх
 Саха үлэһит, нарын дьахтара
 Ол биһиги эбэбит —
 Карпова Пелагея Николаевна.

* * *

Олох кэрдииһинэн айаннаан,
 Оџо, ийэ, эбээ аатын ылан,
 Сиэннэрин сыллаан,
 Ийэ үрдүк аатын ылбыта.
 Сырдык санаатын, сымнаџас көрүһүн
 Оџолоро өйдөрүгэр-сүрэхтэригэр
 Кэриэстээн илдэе сылдыаллар.

Бу киэһэ ийэлэрин санаан, ахтан, төттөрү оџо
 саастарыгар төһнүүхтэрин баџараннар, урукку курдук
 көмүлүөк оһох тула ийэлэрин тойугун ыллаатылар.

*Варвара Карпова, 10 кылаас,
 Булгуньяхтаах орто оскуолата*

Ийэ

Ийэ, ийэ, ийэккээм
 Кэрэ-нарын сибэкки,
 Үтүө намчы дьүһүнүн
 Үөрэ-көтө саныбын.

Кини намыын куолаһа
 Өрүү миэхэ иһиллэр,
 Өрүү ийэ баар буоллун
 Өрүү күммүт үөрэ тыктын!

Мин ийэм

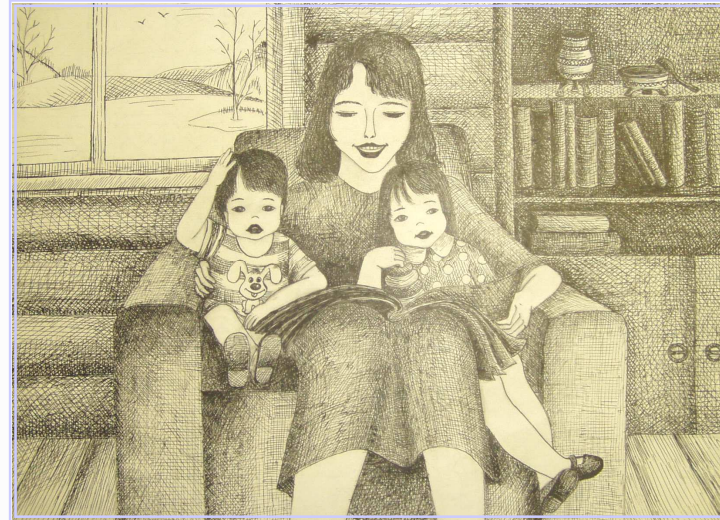
Кыра эрдэхпиттэн
 Иитэн-үөрэтэн, такаян,
 Илиибиттэн сietэн
 Оскуолаҕа киллэрэн,
 Кыһалҕалаах кэммэр
 Сүбэ-ама биэрэн,
 Үтүөкэн күммэр
 Үөрэн-көтөн мичээрдээн,
 Арыт мөҕөн - үөрэтэн,
 “Сыыһа гыннын”, - диин этэн
 Алҕастарбын өрүү өйдөөн
 Үчүгэйбин куруук хайҕаан,
 Иитэн таһаарбыт,
 Үтүөҕэ үөрэппит
 Күндү киһим - мин ийэм.

Оля Власенко, 8 кылаас

Эн миэхэ биэрбитин

Күн сирин кэрэтин кэрэхсээн,
 Кэрэ нарын куоласкынан
 Күөрөгэй ырыатын
 Мин ийэм ыллаан туойдаҕа.
 Күн-күбэй ийэккээм,
 Эн дууһан иэйиитин
 Сүрэҕин сылааһын
 Эн миэхэ биэрбитин.
 Сир-дойду тапталын,
 Олоххо уһуйар кэрэтин,
 Ыллыргын, туойаргын
 Эн миэхэ тиэрпитин.

Павел Федоров, 9 кылаас

*Попова Света, 14 лет.
«Мамины сказки»*

Ийэбэр

Ийэ баар буолан
 Биһиги баарбыт!
 Ийэ баар буолан
 Олох баар!
 Ийэ баар буолан
 Аал уот умайар!

* * *

Мин манна төрөөбүтүм,
 Үрүң күнү көрбүтүм,
 Күөрэгэй ырыатын истибитим,
 Оҕо саас дьолун билбитим.
 Маны барытын миэхэ
 Күндү ийэм биэрбитэ.

Ира Алексеева, 2 Дьөппөн орто оскуолата

Эһэм эргэ хаартыската

Мин остуолбар сытар былыргы хаартысканы көрөбүн. Хаҥастан иккис турар уол, бу мин эһэм - Захаров Алексей Михайлович. Эһэм 13-14 саастаах кэмэ. Ол кэмгэ Төхтүргэ сахалыы оскуола суоҕа. Онон “Кыһыл Сулус” уонна Өктөм оҕолоро Чапаевка үөрэнэллэр эбит. Күн айы 5 биэрэстэни сатыы хаамаллара. Эһэм аттыгар турар уол — Саха сириҥ Бастакы Президенэ Михаил Ефимович Николаев. Кинилэр бииргэ үөрэммиттэр.

Эһэм олус тогнобуна Өктөмгө Николаевтарга киирэн иттэр эбит. Ийэлэрэ Мария Михайловна үөрүннээн, аһыныгас бөҕө үһү. Кини хайаан да итии чэйи кута охсон чэйдэтэр эбит. Дьэ ол кэнииттэн эһэм табаарыһынаан оскуолаҕа бараллар. Табаарыстыы буолан бу хаартыскаҕа

*Лукина Изаура, 13 лет.
 «Сенокос»*

сэргэстэнэ түстэхтэрэ. Кини Михаил Ефимовичы үөрэнэр кэмигэр олус холку, оргууй ажай дьонунук туттан сылдыра, үөрэбэр хоп курдук, барыбытыттан да чорбойоро диэн ахтара үһү. Ол туһунан мин аҕам Родион Алексеевич уонна учууталым Сина Георгиевна кэпсээбиттэрэ. Эһэм кыахтаах киһи оҕо эрдэбиттэн биллэр эбит диэн сөбөрө үһү. Республикабыт аан бастакы Президена Михаил Ефимович буолбутуттан эһэм улаханлык соһуйбатах. М.Е. Николаев эдэр эрдэбинэ араас таһымнаах үлэбэ сылдьан ис кыабын өссө да көрдөрбөтөх. Онон Республиканы салайар кыахтаах диэн эһэм бигэ эрэллээх эбит. Кырдык да М.Е. Николаев президенныыр кэмигэр дойдутун сайдарын туһугар араас көрүннээх тутуулары, үөрэххэ, доруобуйаҕа туһалаах уонна сайдыылаах дьаһаллары ылбыт. Холобура, билигин, ыарыһах киһи Дьокуускайга кэлэн ыарыытын быһаартаран, эмтэнэн барар.

Ыраах киин куораттарга айаннаан, ороскуоттаммакка сүрэх эһпэрээссийэтин онотторуон сөп. Биһиги дэриэбинэбитигэр оннук эһпэрээссийэни онотторбут оҕо да улахан да дьон бааллар. Бэл бүүрү уларытар буолбуттара. Бу М.Е. Николаев туттарбыт Республикатааҕы ыарыһахтары эһтиир Киингэ оноһуулар эһпэрээссийэлэр. Онон дьон олус астынар. Оттон биһиги Өктөммүтүгэр саналы тутуулаах, араас медицинскэй техникалаах земскэй балыһа туттарбыта. Манна бэл республика дьоно кэлэн эмтэнэн, туһанан, махтанан бараллар. Өктөмгө лицей “Ленский край” диэн республиканскэй форум дьиэлэрэ дьэндэһэн тураллар. Бу эмиэ Михаил Ефимович туттарбыт аныгылы оноһуулаах үөрэх кыһалара.

Биһиги Төхтүрбүт оскуолатын Ильин Василий Николаевич, билигин Покровскэй № 1 оскуолатын физкультуратын учуутала, үөрэнэн бүтэрбитэ. Кини “Азия оҕолоро” диэн норуоттар икки ардыларынааҕы күрэхтэһиигэ кыттан 5км 1-кы миэстэни ылбыта, 1500м 2-с миэстэбэ тиксибитэ. Василий Николаевич Саха Республикатын былаабын көтөбөн киллэрбитэ. Бу “Азия оҕолоро” күрэхтэһиини эмиэ биһиги президеммит М.Е.Николаев аан бастаан тэрийбитэ.

Биһиги Лихановтар диэн ыаллаахпыт. Сиэннэрин кытта оонньуубут. Эһэлэрэ Лиханов Владимир Иванович филологической наука кандидата. Эбэлэрэ Сина Георгиевна биһигини нуучча тылыгар үөрэтэр. Владимир Иванович эһэбинээн добордуулар этэ. Кини - Михаил Ефимович баар буолан Гуманитарнай чинчийэр институттук сана дьиэлэннэ, онон үлэлиэххэ олус үчүгэй усулуобуйа баар буолла диэн астынан олон эһэбэр кэпсээбит. Бу холобурдарым билэр дьоммор барыларыгар сыһыаннаах. Уонна да араас элбэх үлэ М.Е.Николаев салалтатынан ытыллыбыта. Ол туһунан аҕа саастаах дьон биир дойдулаахтарын М.Е.Николаевы киэн туттан кэпсииллэр. Онон эһэм Алексей Михайлович бииргэ үөрэммит табаарыһа дойдутугар ыллыктаах үлэни ыппытыгар олус үөрэрэ уонна манньк дьонун табаарыстана сылдыбытынан киэн туттара.

Эһэм бэйэтэ электрик-монтер идэлээх эбит. Өктөм совхозка, рабкопка өр сыл монтердаан уонна рабочайдаан биир туспа дьонун олоҕу олобут. Кини 4 оҕолоох. Саамай кыралара, соботох уоллара, мин аҕам Родион Алексеевич историк учуутал. Түөрт оҕоттон үһэ учууталлар.

Эһэм Алексей Михайлович баара буоллар Михаил Ефимович Николаевы үбүлүөйүнэн эбэрдэлиэ, ис сүрэхтэн үөрүө уонна махтаныа этэ. Бу былыргы хаартыска миэнэ эһэм олоҕун биир үтүө уонна кэрэ түгэнин санатта. Бу хаартысканы мин аҕам Родион Алексеевич Өктөм оскуолатын музейыгар биэрбитэ.

Михаил Ефимович ийэтэ Мария Михайловна Төхтүртэн төрүттээх. Кыраайы үөрэтэр учууталбыт Сина Георгиевна манньк диэн кэпсээбитэ: “Төхтүргэ ытык кырдыаҕас Александра Алексеевна Алексеева диэн бастакы тракторист олорор. Кини эһэтэ Михаил Алексеевич Козлов 8 кыыстаах уонна биир Алексей диэн уоллааҕа. Александра Алексеевна бу уол кыһа. Оттон кыргыттарыттан биирдэстэрэ Мария Михайловна, биһиги бастакы Президеммыт ийэтэ. Ол аата Михаил Ефимович уонна Александра Алексеевна биир эһэлээх эбиттэр. Оттон Михаил Ефимович аҕата Хатастан төрүттээх. Ефим Федорович сана Советскай былаас кэмигэр Хатас бастакы комсомола, активист бөбү. Хатас кырдыаҕастара Ефим Федоровичы үчүгэй киһи диэн ахталлар. Ол туһунан “Дойдум миэнэ Хатаһым” диэн кинигэҕэ суруллубут. Оччотооҕу кэм оҕото Михаил Ефимович олох туох баар кыһалҕатын билэн улааттаҕа. Онон сүрдээх мындыр, ырааҕы ырытар, кэскиллээҕи түстүүр Улахан киһи буола улааппыт.

Онон мин бу хаартыскадан бастакы Президеммит туһунан олус элбэҕи биллим. Онон тоҕо мин эһэм Михаил Ефимович Николаевы мунура суох ытыктыбын, киэн туттарын өйдөөтүм.

Михаил Ефимович мин биир дойдулааҕым буоларыттан, эһэбинээн Захаров Алексей Михайловичтыын бииргэ үөрэммиттэриттэн үөрдүм, астынным. Онон Михаил Ефимовичка Сахатын сиригэр бастакы улахан уонна кэскиллээх үлэни ыппытыгар махтана санаатым уонна киниэхэ өссө да айымныһылаах үлэни, ныгыл доруобуйаны баҕарабын.

*Майя Захарова, 6-с кылаас
Төхтүр орто оскуолата, 2007 сыл*

Люди – главное богатство нашей земли (сочинение)

Нет, наверное, человека, который бы не любил свою родную землю, свои корни. А чем измерить эту любовь? Может это любовь к красотам, просторам родных мест? Или это возможность гордиться природными богатствами моей земли? Ведь наша Якутия прославилась на весь мир не только золотом и алмазами, но и пушниной, газом, нефтью.

Да, любить родину значит любить места, где ты родился, гордиться красотой и богатством этой земли.

Но мне хотелось бы написать о главном богатстве своей земли. По-моему, самое главное, за что я люблю свою родину и горжусь ей – это люди. Благодаря людям, простым и великим, домохозяйкам и министрам, фермерам и учителям, Якутия моя живёт, движется вперёд, становится известным всему миру.

Я хочу написать о людях, которых я уважаю, которыми горжусь. Именно на таких людях держится земля.

Моя бабушка Тимофеева Анна Ивановна – простая сельская учительница, преданная своему призванию. Она всю свою жизнь посвятила детям. 45 лет педагогического стажа! Её выпускники работают во всех уголках России. Среди них есть и доктора наук, и профессора, и мастера спорта, и учителя, и врачи. Она учитель-орденоносец. Учитель, награждённый тремя орденами за свой труд. Я думаю, моя бабушка сделала очень много для процветания своей родины. Она отличник просвещения РСФСР, Почётный гражданин Хангаласского улуса.

О Михаиле Ефимовиче Николаеве, первом президенте Якутии, я знаю по рассказам взрослых, бабушки, родителей, по газетам и телевидению. И всегда поражаюсь: как его любят и уважают в народе, как он болеет за свою землю, за её будущее.

Михаил Ефимович был президентом нашей республики в трудное время, когда надо было начинать жить по-другому, перестраивать жизнь и каждого человека, и всей республики. И, наверное, он очень сильный человек, который не боится трудностей, не боится преодолевать преграды, умеет вести за собой. Ведь жизнь действительно изменилась (так говорят мои родители). И в этом немалая заслуга нашего первого президента.

А я вижу результаты его деятельности, когда прихожу в великолепный Дворец матери и ребёнка в Покровске за мамой и сестрёнкой. А рядом стоит современное, очень красивое здание Дворца спорта. Папа мне говорит, что эти Дворцы построены, благодаря М. Е. Николаеву. И это только на одной улице, в одном городе. А сколько построено, создано по всей республике!

Мне кажется, самый главный вклад – это вклад в будущее республики. Поэтому то, что сделал Михаил Ефимович для развития образования в Якутии неопределимо. При нём были введены сотни новых школ, спортивных залов, созданы детские физкультурно-оздоровительные клубы. В селе Чапаево построен Физико-математический форум «Ленский край». Дети с разных улусов учатся здесь. Ведь туда приезжают профессора, доктора наук из Санкт-

Тихонова Таня, 13 лет.
«Счастливое детство»

Петербурга, Москвы, Новосибирска. Обучение здесь способствует развитию самостоятельного, логического мышления. Здесь проводятся физико-математические бои, интеллектуальные турниры, решаются математические и физические задачи повышенной трудности. А значит в будущем у этих детей будет возможность поступить в лучшие учебные заведения России, стать хорошими специалистами и принести огромную пользу республике.

Я уверена в том, что будущее моей земли, моей республики прекрасно. Для этого каждый из нас должен вносить посильный вклад. Кто-то ежедневно кропотливо, добросовестно, творчески выполнять свою работу, а кто-то внедрять в жизнь великие идеи, вести за собой.

Данилова Оля, 8 класс,
Мохсоглохская средняя школа

Дойдум кэрэ айылзата

Харитонов Коля. «Улахан Аан»

Хатынчаан

Үрүн көмүс хатынчаан
 Үрүн хаары бүрүнэн,
 Холкутук төбөбүн хонкутан,
 Аржаа күөл унуоргу өттүттэн
 Харыйа мас быыһыттан
 Далбаатаан ынрыра турабын.

Сотору күөх сайын кэлиэбэ,
 Оччоҕо үөрүүнэн көрсүөхпүт.
 Эйиэхэ биһиги мустаммыт
 Ол күөлгэ сөтүөлүү сүүрүөхпүт.
 Оччоҕо күөл унуор тураннын,
 Хатынчаан, эбэрдэ ытыабын.

Харыйа

Кырачаан лаглайбыт харыйа
 Бытархан тымныттан куттанар,
 Сылаас хаарга сууланан
 Саас кэлэрин кэтэхэр.

Пальма

Кумах куйаар быыһыгар
 Ыраах собуруу үүнэбин,
 Таскар ардыгар жирафа
 Мэччийэн ааһарын көрөбүн.
 Тохтоон, күлүккэр, утуйа
 Хахай сынньанан сытыаба.

Света Никифорова, 3 кылаас

Саас

Саас, саас, саас
Таһырдыа ыраас,
Таһырдыа сылаас,
Таһырдыа аас.

Олеся Харлампьева, 5 кылаас

Күһүн

Итии сайыммытын атааран,
Тийиэн кэллэ күһүммүт:
Бурдук буста, саһарда,
Отон, тэллэй дэлэйдэ.

Хаһын түһэн сарсыарда,
Хатын-чаран саһарда.
Ардахпыт түһэрэ үксээтэ,
Сир-дойду уунан туолла.

Кыһын

Дойдубут хаарынан кылбаарда,
Тоннулар күөллэрбит, өрүстэр,
Бу маннык, чэбдик салгыннаах
Кыһынны күннэр үүннүлэр.

Туманынан бурҕачыйан,
Турда дохсун тымныыбыт:
Салгын устун тарҕанан
Киһи тына бурҕанныыр.

Айта Павлова, 8 кылаас

*Ефремова Катя, 16 лет.
«Деревья»*

Кыһын

Томороон тымныы кыһын
Тийээн кэллэ биһиэхэ,
Будулҕан туман сарсыарда
Дьон-норуот уһуктар.

Тымныы кыһынҥы күнҥэ
Күммүт эрдэ киирэр,
Сулустар сыдыайаллара
Ыраахтан сырдаан көстөр.

Нида Спиридонова, 5 кылаас

Кыһын

Томороон тымныылаах
Кыһыммыт барахсан
Сымнаҕас хаарынан
Кылбаччы бүрүйдэ.
Тырымнас сулустар
Күлүмнүү тыгаллар,
Ыйданга уотугар
Дьиримнии оонньуулар.
Оо, олус кэрэҕи,
Кыыдааннаах кыһыммыт!

Айта Лебедева, 5 кылаас

Маннайгы хаар

Ып-ыраас, сып-сырдык
Көпсөркөй хаар
Күн уотугар

Федорова Лена, 13 лет. «Зима».

Күлүмүрдүү сыдыайар,
Кыраһа хаар түстэ,
Кыһыммыт дьэ кэллэ.

Аня Саввина, 5 кылаас

Кыһын

Томороон тымныы кыһын
Сылааһы ас гыммат,
Мастары хаарынан үллүйэр,
Түннүгү мууһунан бүрүйэр.
Таһырдыа тыал иһиирэр,
Иһирдэ оҕо ытыыр,
Бөрөлөр тымныыттан улуйаллар,
Мастар төһөн тосту бараллар.

Алеша Константинов, 5 кылаас

Маннайгы хаар

Маннайгы хаар түһэн
Хонуубут манхайда
Оҕолор үөрэ-көтө
Хаарынан оонһуулар.

Маннайгы хаар түһэн
Күһүммүт күрэннэ
Көрсүөххэ, оҕолоор,
Манан, кыыдаан кыһыны.

Кыһын

Чысхаан күммүт кэллэ,

*Протодьяконова Маша, 11 лет.
«Снег кружится, летает и тает»*

Манган хаарбыт түстэ.
 Кыыдаан кыһын буолла,
 Кылгас күммүт үүннэ.
 Саҥа дьылбыт буолуоҕа,
 Саҥа дьолбут үүнүөҕэ,
 Кыһын элбэх үөрүүтэ
 Биһиэхэҕэ кэлиэҕэ.

Уйгулаана Романова, 6 кылаас

Кыһын

Будулҕан туманнаах
 Кыыдааннаах кыһынҥа
 Оһох уота умайар,
 Кыра кымтан ыстанан.

Оһох сылаас уотуттан
 Дьиэбит иһэ сылыйар,
 Сылаас сыттыкка сытан
 Дьикти түүлү көрөбүн.

Ларик Васильев, 6 кылаас

Кыһын

Будулҕан туманынан,
 Чысхааннаах тыалынан,
 Кыыдааннаах кыһыммыт
 Сирбитин, суолбутун
 Көмүрүө хаарынан
 Бүрүйэн кэбистэ.

Света Леонтьева, 6 кылаас

*Захаров Вася, 13 лет.
 «Первый снег»*

Ньургунун

Хоту дойдуга саас кэллэ, харалдык табыста, маннайгы ньургунун үүннэ. Түүн тонгорор, чалбах уута мууһунан бүрүллэр. Арай ньургунун тынннаах. Түүнүн хонкуйар, күнүс тыллар. Туох баар кыһалҕаны, тымныыны кыайан сырдыкка тардыһар. Бу дыкти сибэкки хоту дойду дьонун элбэхтик үөрдэр-көтүтэр, ол иһин кинини ис сүрэхтэриттэн таптыылар. Ньургунун туһунан норуот элбэх сэхэни кэпсиир. Былыр Айанньыт диэн ааттаах булчут олорбут эбит. Бултуу сылдьан түүлээҕи батыһан кини Охотскай муораҕа диэри барбыт. Булчут унуохтаах-тириитэ эрэ хаалбыт, уоттаах хараҕа умуллубут. Биирдэ Айанньыт ньургуннаах хонууну булан, сымнаҕастык утуйан хаалбыт. Ол түүн кини үтүөрэн турбут, эмиэ бултаан барбыт. Ньургунун тымныыны уонна тон буору кыайар күүстээх, ол иһин өлөр өлүүнү кыайдаҕа-хоттоҕо!

Аня Гурьева, 8 кылаас

Ньургунун

Кэрэ сааскы сибэкки
Тыллар сыырга, томторго,
Кини кэрэ сытыттан
Айылҕабыт салгына
Ырааһыар, кизркэйэр.

Ира Алексеева, 6 кылаас

Сардаана

Дьыл кэммиттэн ордорорум
Сайа охсор сайыны,

Кузнецова Надя, 13 лет. «Не топчите красоту Якутии»

Сахам сирин айылҕата
Ситэн-хотон турарын.

Көнө-налыы хонуулар
Сибэккинэн туоларын,
Олортон сөбүлүүбүн
Аалай сардаана сибэккини.

Ыраахтан угуйа ыгырар,
Сүрэхпин долгутар,
Чабылхай дьүһүннээх
Сардаана сибэкким.

Айта Кузьмина, 7 кылаас, II Дьөппөн

Журавли

Журавли прилетели,
Танцевали и пели,
Курлыкали, плясали,
Как ручкой писали.

Большие и длинные,
Так, просто завидные,
Прыгали, летали,
В небе парили.

Как звучно они пели,
Так быстро танцевали,
А как очаровали,
Они сами не знали.

*Никифорова Наташа, 5 класс,
Покровская улусная многопрофильная гимназия*

*Соколов Коля, Ильин Ваня.
«Танец стерхов»*

Моя Якутия

Соломонов Женя, 14 лет.
«Защитим природу»

Огромна и прекрасна наша планета Земля. Удивительны заснеженные вершины Гималаев. Величаво текут воды прекрасных рек Волги и Амазонки. Глаз не оторвать от просторов морей и океанов. Но для меня нет на земле мест лучше, прекраснее моей родной Якутии. Каждый человек должен любить и ценить место, где он родился, живёт. Каждый должен беречь свою землю.

Сколько в Якутии великолепных мест! Мне хочется всё объездить, посмотреть, полюбоваться. Поэтому, когда вырасту, буду путешествовать не только по всему миру, но в первую очередь постараюсь побывать во всех интересных местах моей родины.

Мне кажется, даже в нашем улусе столько прекрасных мест, что можно не один год исследовать их, наслаждаться их красотами. Пока я побывала только на Ленских столбах. Какое великолепие! Как будто попадаешь в какое-то волшебное место! Над тобой возвышаются околдованные кем-то великаны! Каждый видит в этих скалах что-то своё. Можно представить каких-то диковинных животных или великолепные замки. И словами не описать, что испытывает твоя душа.

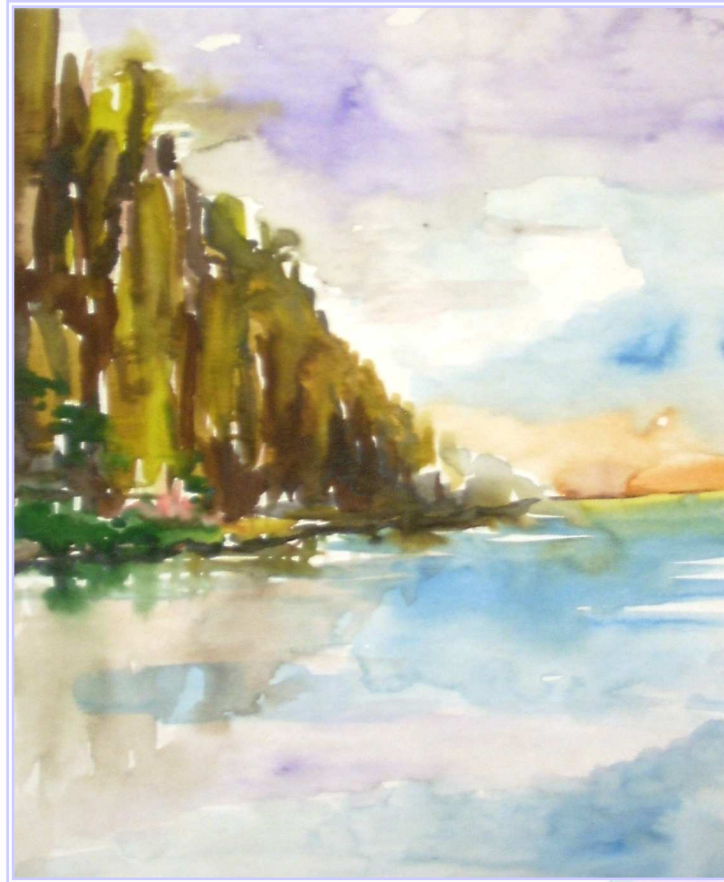
А какая красота открывается с высоты утёсов! Это моя Лена! Нет на земле реки красивее! Больше четырёх тысяч километров течёт она от Байкала до Северного Ледовитого океана. И каждый километр достоин кисти великих художников. А сколько песен спето, стихов сложено про великую Лену! Наверное, потому что на берегах Лены нельзя остаться равнодушным. Каждый ощущает себя частью Вселенной.

Очень много на моей земле прекрасных мест, и главная наша задача - не погубить эту красоту, сохранить это великолепие.

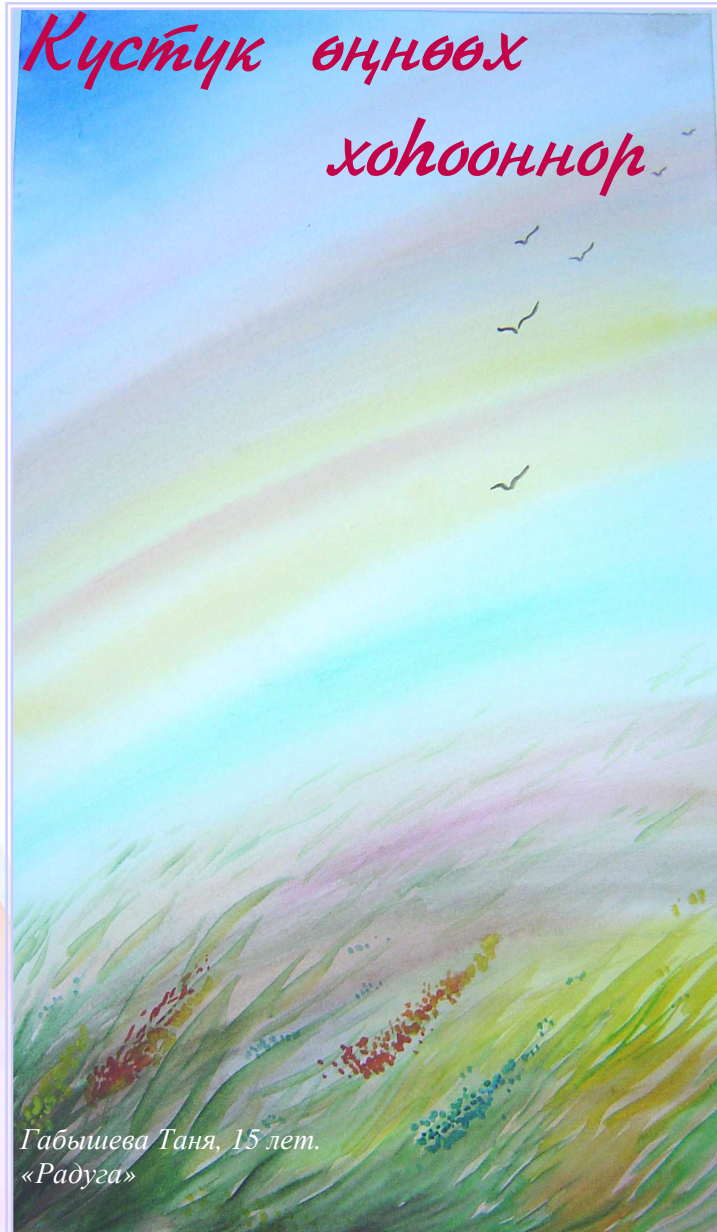
В последние годы сделано много для этого. Наше прави-

тельство, начиная с первого президента Михаила Ефимовича Николаева, уделяет много внимания вопросу охраны природы. Это и создание Национального парка «Ленские столбы», и организация туристических баз на территории всей республики. Даже в нашем улусе появился первый в республике зоопарк. Всё это делается для того, чтобы мы поняли: любить и беречь свою землю значит быть уверенным в своём будущем, в будущем родной земли.

*Владимирова Катя, 8 класс,
Мохсогolloхская СОШ, 2007 год*

*Габышева Таня, 15 лет.
«Ленские столбы»*

Тапталга билини

Бу күн сиригэр эн миэхэ
Күн тэнэ күндү буолабын.
Халлаан чабылхай сулуһунуу
Эрэллээх доборум буолабын.

Эйигиттэн атыны кими да
Сүрэҕим букатын билиммэт.
Долгуйаммын эн эрэ ааккын
Нарыннык ынырабын, иһит.

Эн итэҕэй доборуом,
Тапталым эн эрэ буолабын.
Соботох мин эрэ эйиигин
Ахтабын, суохтуубун, күүтэбин.

*Ньургуйаана Васильева, 9 кылаас,
Хачыкаат орто оскуолата*

Олох суола

Хаар түһэр чаранна
Хатыны бүрүйэ,
Кэлиэбин эн манна
Кыраһа хаар устун.
Миичээрдээ, доборуом,
Манан хаары сырдата:
Ууллуоҕа манан хаар
Харабын уотуттан.
Хатыннар эйиэхэ
Хайыһан ылыхтара,
Нарын — лабааларынан
Наскылдьыйа далбаатыхтара.

* * *

Кырдыаҕас иирэ мас лабаатын
 Киэһээнни чуумпу тыал хамнатар.
 Сиик сыттаах салгынгна эн аатын
 Сып — сылаас тыыммыныын холбоһор.

Эн ааккын истэннэр, сулустар
 Эриэккэс уотунан дыримнээн,
 Будьурхай былыкка сууланан
 Сып-сырдык түүлэрин түһүүлэр.

Мырааннар, эн ааккын истэннэр,
 Мичээрдээн, манньыйан бараллар.
 Күн уотун босхолуох баҕаттан
 Күрүүлэр илинни саҕаттан

Кырдыаҕас иирэ мас лабаатын
 Киэһээнни чуумпу тыал хамнатар.
 Сиик сыттаах салгынгна эн аатын
 Сып — сылаас тыыммыныын холбоһор.

Мила Буслаева, 10 кылаас, Өктөм лицей

Эн ырааххын

Миигиттэн ырааххын доҕоруом
 Эйиигин ахтабын көмүһүөм.
 Эн миэхэ күндүгүн сэгэриэм,
 Үйэлээх тапталым буолабын.

Буолабын эн дууһам иэйиитэ,
 Буолабын сүрэхим ырыата.
 Эйиигин ахтабын, саныбын,
 Эйиигин таптыбын, күүтэбин.

*Егорова Света, 12 лет.
 «Земная любовь в Серединном мире»*

Кэлий да миэхэбэ доборуом,
Кэлий да мигинниин көрсүһэ.
Эн тобо ырааххын, ырааххын
Кэтэһэ хаалабын эрэнэ.

Дудария Баирова, 10 кылаас, II Дьөппөн

*Харитонова Настя, 15 лет.
«Песня о долине Эркээни»*

Сахам кыыһа

Уһун-уһун суһуохтаах,
Хара-хара харахтаах,
Ыраас сайдам санаалаах
Сахам нарын кыысчаана.
Кинини көрөртөн
Харахпыт салбыбат,
Кинини истэртэн
Кулгаахпыт сылайбат.

Ыпсаҕай тылынан
Ыраастык туойарын,
Хомуска оонньуурун
Хайгыбыт талаанын.

Кэрэттэн — кэрэ
Сибэкки кэриэтэ
Сахам нарын кыысчаана,
Киэн туттуубут биһиэнэ.

Таня Егорова, 7 кылаас, 2005с.

Ытым

Ытым, ытым барахсан
Харабылым, доборум,

Өрүү миигин кытта баар
Күлэ-үөрэ оонньоһор.

*Ира Алексеева, 6 кылаас,
II Дьөппөн орто оскуолата*

ЫТЫМ ОҢОТО

Ытым, ытым барахсан
Ытыс саҕа кырачаан,
Кыра кыһыл тылынан
Илиилэрбин салаахтыыр.
Ытым, ытым барахсан
Миигин көрөн эkkэлиир,
Кыра, хара харахтар
Миигин көрөн үөрэллэр.

Ытым, ытым барахсан
Кыра мунна тыбыс-тымныы,
Кып-кылгас атахтарынан
Эккэлээхтээн ылаттыыр.

Ытым, ытым барахсан
Ытыс саҕа кып-кыра,
Күндү кыра доҕорбун
Күүскэ-күүскэ таптыбын.

*Уйгулаана Романова, 6 кылаас,
II Дьөппөн орто оскуолата*

* * *

Күөх оттоох, кии сыттаах ыам ыйа —
Күөрэгэй ырыалаах сайына.
Тэнкэ тиит чыпчаалын кэриэтэ,

*Захарова Рита, 14 лет.
«Долгожданный подарок»*

Григорьева Галя, 14 лет.
«Зимние узоры»

Өрө үүн, мин иэиим эйгэтэ...
Сүрэби быһа сиир ыам ыйа —
Сып-сытыы, күлүмнүүр батыйа,
Сарсынны дьол-соргу тигигэ,
Сандаарар мин иэиим биһигэ...

Күүлэмсэх ыччаттаах ыам ыйа —
Көр-күлүү лабаалаах харыйа,
Көһүтүү, эрэни күннэрэ,
Этэр дии, мин иэиим — эн эрэ!

Ардахтаах, аргыардаах ыам ыйа —
Аймалбан, айгыстыы кытыла,
Ахтылбан, суохтаанын сылтаба,
Алыптаах мин иэиим байбала.

* * *

Сэтинньи ый.
Сиэтиһэр миигинниин
Соҕотохсуйуу.
Сураба, охсуһуу
Түмүгэр
Ситиһиэххэ сөп үһү
Барытын...
Сурахха итэбэйэр
Сыһа да быһыы!
Сөпсөһүү этэргэ,
Сэниэ суох.
Суохха эрэнэртэн,
Сүрэбим сылайда.
Сүтүктээх этим да,
Көрдөөн даҕаны булбатым.
Билигин миигинниин —
Бөрөлүү улуйар тыал,

Харитонов Костя, 11 лет.
«Зимние игры»

Суолбун типпит Хаар
Уонна
Соҕотохсуйуу...

* * *

Ахсынньы ый
Ахсым санааларым
Барахсаттар
Миигиттэн
Арахсаллар.
Хахсаат тымныы
Хаарыан изйиилэрбин
Хап-сабар
Хам тутан,
Сахха сиэтэр,
Миигин соҕотохсутар,
Олох мунунуун
Охсуһары умуннарар
(Сохсоҕо түбэспиттии
Сороҕор сананабын).
Сотору-сотору
Хараасты
Дохсуннук даҕаны
Дууһабар хатаастан,
Хас да ый тухары
Босхолуон баҕарбат.
Түбүк бөҕөтө таасты
Санныбар ыйаастар...
Ахсынньы ый аастар,
Ахсаана суох
Алҕастарбын
Көннөрө сатыам этэ.
Этиспит — охсуспут
Атастарбын

Төnnөрө сатыам этэ.
Соxсoбyттан
Бoсxoлoнyoм этэ.
Ахсынны ыйым -
Ахсым санааларым
Барахсаттар
Миигиттэн
Арахсаллар.

*Саргылаана Егорова (Саргычок),
10 кылаас, Өктөм лицей.*

*Габышева Таня, 15 лет.
«Река Лена»*

Кэпсээнтэн кэпсээн

Алта мэтириэт

1 мэтириэт
 Кыргызтарга атамаан,
 Кыраларга хамандыыр,
 Күүһүнэн уоѳунан киһиргиир,
 Уруокка хойутуур,
 Уруок бүтэрин кэтэһэр.
 Тугу да билбэт, өйдөөбөт
 Көндөй көхсө олорор.

2 мэтириэт
 Куорат, диско айдааннаах,
 Чааһы сиркилэбэ атаарар,
 Ырыынак, маѳаһын аайы
 Кирээн кырааска атылаһар.

3 мэтириэт
 Оскуолаттан кэлээт аһыыр,
 Уруок ааѳар солото суох,
 Кэллэ кэлээт саба түһэр
 Компьютерын үрдүгэр.
 Күнү быһа олорон,
 Бириэмэтэ ааһар,
 Дьийэтээѳи үлэтин
 Онорбокко хаалар.

4 мэтириэт
 Туттар-хаптар майгыта
 Кыыл киһиэхэ майгынныыр,
 Сутуругун улахана
 Эһэ бапшаѳайын санатар.

5 мэтириэт
 Күнү быһа олорон, уойбут
 Илиилиин-атахтыын

Барыта сая буолбут,
 Ырбаахыта, ыстаана
 Барыта башат буолбут.

6 мэтириэт
 Таҥаһа-саба тырыттыбыт,
 Сирэйэ-хараҕа ньамахтыйбыт,
 Бэргэхэтэ, хаатынката
 Онон-манан тэстибит.

*Сардаана Захарова, Диана Леонтьева
 II Дьөппөн орто оскуолата*

Кинигэ

Кинигэ киһи доҕоро,
 Кинигэ киһи эрэлэ,
 Миигин кэрэҕэ угуйар,
 Сүрэхпин үтүөҕэ үөрэтэр.

Уруучука

Уручкабын туттум да
 Суруйбутунан барабын,
 Хоһоон тылын наардыбын,
 Тэтэрээккэ тиһэбин.

Ира Алексеева, II Дьөппөн орто оскуолата

Сүрэҕэ суох Бүөтүр иэдээнэ

Арай Бүөтүр диэн кэччэгэй, сүрэҕэ суох киһи олорбута үһү. Киниттэн дьон ону-маны көрдөстөхтөрүнэ, Бүөтүр төбөтүн хантас гынан баран: “Бэйэҕит онорун! Мин ол

*Гермогенова Аня, 15 лет.
 «Мой брат»*

эһиэхэ хамначчышын дуо?”Дьэ, хас кэлбит киһиэхэ инньэ диэн киэбирэр.

Арай биир күн киниэхэ ыала Сэмэн оҕонньор кэллэ:

- Дорообо, Бүөтүр, - диэтэ Сэмэн оҕонньор.

- Дорообо, Сэмэн, туохха кэллин, кимиэхэ? — ыйытта Бүөтүр.

- Бүөтүр, мин эйиэхэ улахан дьыалалаах кэлиим, - диэтэ Сэмэн оҕонньор.

- Ол туох наадалаах кэлиин? — ыйытта Бүөтүр.

- Оҕолорум, сизинэрим куоракка сылдыаллар. Бэйэм да, эмээхсиним да ыалдыаммыт ынахпытын кыайан хомуйбакка сылдыабыт.

- Онон эн тугу этиэххин баҕараҕын? — ыйытта Бүөтүр.

- Эн кырдыаҕас киһиэхэ көмөлөһөн, ынахтарбын хомуйан биэриэн дуо? Ынахтарым кэлбэтэхтэрэ биэс күн буолла.

- Ээ, суох! Көрдөһүмэ даҕаны, көрдөөбөшпүн! — akkaaстанна Бүөтүр.

Дьэ, итинник гынан Сэмэн оҕонньор өр көрдөстө да, Бүөтүр буолуммата.

Сэмэн оҕонньор кэлэйэн, барыан иннинэ, эттэ:

- Бүөтүр, эн көрдөһүүбүн ылымматын. Ону ол курдук, өйдөө!

- Өйдөөн, өйдөөн, — хардарда хап-сабар Бүөтүр.

Сэмэн оҕонньор эрэйдээх баран хаалла.

Сарсыныгар арай Бүөтүр көрбүтэ аһыр аһа суох эбит.

- Хайа, аһым бүшпүт эбит дуу?! Бэйии, хантан ис булабын? Харчым да баранан, кыһалҕаҕа тэптэҕэ... Сэмэн оҕонньорго баара дуу? Барыахха сөп этэ да, бэҕэһээ кыһырдан кэбистэҕим дии?! Боруобалаан да көрүөххэ.

Инньэ гынан Бүөтүр Сэмэн оҕонньорго барар. Сэмэн оҕонньор кинини көрөөт саҕа аллайа түстэ:

- Туохха кэллин, Күөх Көппө?!

- Миэхэ кыратык харчы эһиэн дуо? — ааттаспытты ыйытта Бүөтүр.

- Син наадыйар кэмнээх эбиккин дии?! Эн ынахтарбын хомуйан биэрбэтэҕин! Иһин сипсийдэҕинэ атын сирэй буолар эбиккин дуо?! Мин эйиэхэ харчы баар да буоллаҕына, биэрбэппин.

- Кырдыаҕас, кыһырыма, ынахтаргын бүгүн хомуйан биэриэм, - буруйдаампытты көрдөстө Бүөтүр.

- Чэ, сөп, оччоҕо эһиэм. Бүөтүр, биир суолу өйдөө - киһи кыһалҕалаах кэмигэр өйүөххэ, көмөлөһүөххэ наада. Үтүө үтүөнэн эргийэр диэн баар.

Онтон ыла Бүөтүр дьонно көмөлөһөр буолбут.

Сүллүүкүттэр сүпсүлгэннэрэ

Саха итэҕэлигэр танҕа кэмигэр киһи инники олоҕун билээри билгэлэнэр. Ороһуостуба кэнниттэн, сүллүүкүттэр тахсыбыт кэмнэригэр, үс табаарысты уолаттар киһи мустубуттар. Уһун унуохтаах Вася уол

эшит: “Чэйнг, бүгүн танха күнэ дии, танха иһилли барбапшыт дуо?” Барыххайын — хап-сабар сөбүлэспиттэр Колялаах, Вася.

Түүн буолбутугар Вася, Коля, Ваня ойбонно кирибиттэр. Ойбонно бары төгүрүччү олорон, хара суорбанынан саптан кэбиспиттэр. Арай ол олодохторуна муус тыаһаабыт, уу чырылыыр тыаһа иһиллибит, ким эрэ атаһын тыаһа кычыргаабыт. Атах тыаһа кинилэргэ чугаһаабыт, уолаттар куттанан тыыммакка да олобуттар. Сүллүүкүн эмискэ төбөҕө “пок-пок” охсубут. Коля ыарытыттан: “Абытый!” — диэн сана аллайбыт. Уолаттар кутталларыттан буут биллэрэн, кэннилэрин да хайыспакка куотан хаалбыттар. Кэлин Коля улаханлык ыалдыбыт. Ол иһин, оҕолоор, сизери-туому билбэккэ эрэ мээһэ танхалааман, сэрэхтээх буолун!

Толя Артемьев, 7 кылаас.

Сымыа доҕордуулар

Арай биир ыал соботох уоллаахтар эбит. Кинини Аяал диэн ааттыыллара. Аяал Аял диэн уолу кытта доҕордуулар. Кинилэр куруук бииргэ сылдыбаллара.

Биир үтүө кыһынны күн оонньуу бараары гыммыттар. Ханна баралларын быһаарсыбыттар. Аял эшит: “Өрүс аттыгар баар сырга барыхха”. Онуоха Аяал хардарбыт: “Массына сылдыбат сиригэр күөлгэ барыхха”. Күөлгэ бардахпытына учууталлар билиэхтэрэ суоҕа. Арай ытырык ыт ырдыгыны-ырдыгыны утары сүүрэн иһэр эбит. Аял түргэнник мас быһыгар саһан хаалбыт. Онтон Аяал хамсаабакка туран хаалбыт. Ыт уолу сытырбалаан баран, дэриэбинэ диэки сүүрү турбут. Аял кэлэн атаһыттан дыктиргээн ыйыштыт: “Ити ыт эйигин тоҕо ытырбата?” Аяал атаһын диэки кэлэйбитти көрөн баран эшит: “Тоҕо диэтэххэ, миигин табаарыһым бырабан барбытын билэн аһынна”.

Туяра Герасимова, 7 кылаас.

Кирибит

Биир дэриэбинэҕэ Миисэ уонна Тараас диэн ыаллылар олобуттар. Миисэ кыһа дэриэбинэҕэ биэлсэр, онтон Тараас уола куоракка улахан тэрилтэ директора эбит.

Миисэ дыэттигэр олодобуна аан тыаһаабыт. Көрбүтэ ыала Тараас үөрэн-көтөн кэлэн турар.

- Дорообо, Миисэ!

- Дорообо! Туох сонуннааххын? Хайа. Уолун кэллэ дуо?

- Кэлэн, кэлэн!

- Тараас, маннык үөрбүт сирэйгин аан бастаан көрөбүн, туох буолла?
 - Уолум олус үчүгэй сонуну аҕалла.
 - Ол тугу?
 - Оҕом барахсан собуруу барар путевка булбут. Собуруу баран курортка эмтэнэн кэл диир. Онон сотору барыахтаахпын.
 - Дьэ, бэрт үчүгэй сонуну иһитиннэрдин. Оннук үтүө сиргэ олохсуйа хаалайаххын? — дьийбэлээтэ Миисэ.
 - Сөбүлээтэхпинэ хаалыам даҕаны, манна тыаҕа сүөһү көрө олоруохтааҕар.
 - Олобун тухары дэриэбинэҕэ олон баран, куоракка олохсуйаары гынабын дуо?
 - Чэ, онно эн кыһаллыма. Мин бардым. Көрсүөххэ диэри!
 - Тараас, үчүгөйдик сынньанан кэлээр. Көрсүөххэ диэри!
- Биир ый ааспыт. Тараас собурууттан сынньанан кэлбит. Биир үтүө күн Миисэлээх Тараас ойбонно ынах уулата сылдьан көрсүспүттэр. Миисэ доҕорун көрөн үөрэ түспүт:
- Дорообо! Үчүгөйдик сынньанан, эмтэнэн кэллин дуо?
 - Сынньанан.
 - Ынах көрөртөн салҕан олоробун диэбитин дии? — хаадылаабыт Миисэ.
 - Тугуй! Киһини иннэ диэн үүрэри гынабын дуо?! — кыһыра түспүт Тараас.
 - Суох, атаспын дьээбэлибин дии.
 - Дьээбэлиир сирин, барамматабын!
- Ити курдук үчүгэй кэпсэтии тахсыбатах. Тараас собуруу дойдуга сылдьан майгыта уларыйдаҕа. Онуоха диэри син эн-мин дэһэн олорбуттар эбит.

Оля Прокопьева, 7 кылаас, Кыһыл Үрүйэ ситэтэ суох орто оскуолата

Саҥа дьыллаабы түүл

- Бу түбэлтэ Саҥа дьыл бырааһынньыгын саҕана буолбута. Арай биирдэ бэһис кылаас үөрэнээччитэ Коля нуучча тылын “иккинэн” түмүктээри гыммыт. Учуутала Вера Егоровна Коляҕа эппит:
- Коля, эн нуучча тылыгар иккинэн бараары сылдьаргын билэбин дуо? Күн-дьыл ыраатта дии. Көһнөрөр киһигин дуу, суох дуу? Уопсайынан, к завтрашнему дню выучи склонения. Иһиттин дуо? Үөрэтэн кэллэххинэ, иккигин көһнөрүөм.
- Коля эрэйдээх тэннэһиэ дуо, били муннаах өйүгэр ханан да киирбэт “склоненияларын” үөрэтэ бардаҕа. Иһигэр маскараат оносто, ырыа-үгкүү үөрэтэ сылдьар табаарыстарыгар ымсыыра санаата.
- Уол дьийтигэр кэлбит — ким да суох. Ийэлээх аҕата үлэлэригэр, кыра балта Аннушка дьыссаакка

сырыттага. Арай дьэиэ ханас муннугуттан соторутаабыта эрэ иитэ ылбыт Дофор диэн ыта кинини үөрэ көрүстэ, ол эрээри хаһаайынын сирэйин-харабын өнөйтөлөөн баран, мизстэтигэр төннөн сытынан кэбистэ. Коля сангата суох уруок толорор остуолугар кэлэн кинигэтин таһаарда. “Первое склонение”, “окончание” дии олорон төбөтүн кинигэ үрдүгэр уурда...

Арай, били ханас муннуктан Дофор сүүрэн кэлэн киһи курдук сангаран барда:

- Коля, учууталын эшпитин иһит, тугу эшпитин үөрэтэ охсон, Сага дьылы үөрэ-көтө көрүс!

Аны оһох үрдүттэн Бориска куоската:

- Коленька, мур-мур, иккигин көннөрбөтөххүнэ, Тымныы офонньор бэлэх аҕалыа суоҕа. Били, тугу баҕардын этэй, курутуой массыынабын, хата, дофоргор Дьулуска биэриэ. Мур-мур.

Онноофор аквариумга баар балыктар киһилии тылламмыттар:

- Коля, иккигин көннөрбөтөххүнэ, Эбисийээнэ буолан хаалыан. Ийэлээх аҕан эйигин билбэккэлэр, зоопаркага илдьэн туттарыахтара. Уруоккун үөрэтэ оҕус.

Коля субу көрөн турдабына, кырдык, кэнниттэн уп-уһун кутурук үүннэ, илиитэ түүнэн бүрүллэн барда. Кутталыттан уол хаһытаата...уонна уһуктан хаалла.

- Нуу, тугуй бу? Түһээбиһин дии. Хата, түүл буолан абыраата, онто суох олох да эбисийээнэ буолан хаалыа эбиһин. Кырдык, кырдык, уруоккун үөрэтэ охсуохпун наада эбит.

*Арина Тихонова, 9 кылаас,
Хачыкаат орто оскуолата.*

Ким түүлэ ордугай? (остуоруйа)

Биирдэ икки бытыктаах баай дьон уонна биир бытыга суох дьадыангы киһи кус ыта барбыттар. Күн бүгүнүгэр дылы кураанах сылдыбыттар. Арай биир күн биир чөккөйү өлөрбүттэр. Ону сатаан үллэстибэтэхтэр. Бэйэлэрэ үһүөлэр, оттон чөккөйдөрө биир. Сатаан хайдах даҕаны үллэрбэккин. Онуоха бытыктаахтар эшпиттэр:

- Ким өр санарбакка олобут, ол сиэтин.

Онуоха бытыга суохтара:

- Чэ, эһиги эшпикитин курдук буоллун. Биир чаас ааспыт, икки чаас ааспыт, үс чаас буолбут. Ким да санарбат. Арай бытыга суохтара кустарын үргээн тийиэн барбыт, ону баайдар санарбатахтар. Күөскэ уган буһарбыт, эмиэ санарбатахтар. Онтон буспутун кэннэ сиэн киирэн барбыт. Дьэ, баайдар хаһытаһа түспүттэр. Ону бытыга суохтара:

- Эһиги, бу тугуй? Сакалааккытын умнан кэбистигит дуу? Ким санарбатах, ол сиэтин диэбиккит дии. Ол иһин мин сөпкө сиэбиһин.

Бытыктаахтар санарбатахтар.

Иккис күннэригэр икки хааһы уонна биир чөкчөнөнү өлөрбүттэр. Ону үллэстээри туран бытыга суохтара:

- Убайдаар, эһиги чөкчөнөнү ылын, оттон мин икки хааһы ылыам.
- Ол тугуй? Эмиэ бийигини аччык сырыттыннараары гыннын дуо? Ким барыта билэр хаас ордугун.
- Оттон эһиги миигиннээбэр ордуккут дии.

Ол бириэмэбэ бытыктаахтар бэйэ-бэйэлэрин көрсүбүттэр. Кырдык этэр курдук. Дьэ, ол гынан бытыктаахтар чөкчөнөнү сиэн бараннар топтохтор. Оттон бытыга суохтара тото-хана икки хааһы сиэбит. Ол сарсыныгар биир кубаны өлөрбүттэр. Ону биир бытыктаах эппит:

- Ким үчүгэй түүлү түһээбит, ол сиэтин.
- Эн эһииккинэн буоллун, сөбүлэспиттэр.

Бытыктаахтар түргэнник сыһыттар, үчүгэй түүлү түһээрилэр. Оттон бытыга суохтара начаас утуйбут.

Ол сарсыныгар ыйыталаспыттар.

Бытыктаахтар кэпсээбиттэр. Ону бытыга суохтара:

- Үчүгэй түүллэри түһээбикит. Оттон мин түһээмин кубабытын сиэн кэбистим. Ону бытыктаахтар баран көрбүттэрэ, куба унуоҕа эрэ сытар эбит.

Кирилл Игнатьев, 9 кылаас, Хачыкаат.

Сымыйаччы Костя

Костя маҕаһыынҥа баран иһэн сырга оҕолор сырылыы сылдыбалларын көрдө. Аара Мишаны көрүстэ. Миша сана сылааскаламмыт.

- Оҕолор сырга бааллар дуо? — диэн Костяттан ыйытта.
- Суох, биир да оҕо суох. Миша дьиэтигэр төнүннэ.

Маҕаһыынтан Костя төннөн иһэн Кэтириис эмээхсини көрүстэ. Эмээхсин: “Маҕаһыынҥа килиэп кэллэ дуо?” — диэн ыйытта.

- Суох. Кырдыбаас киһи: “Чэ, бээ, оччоҕо төннүүһүбүн” — диэн аараттан дьиэлээтэ.

Албынныр куһаҕанын Костя билэр эрэри, дьээбэлэниэх санаата батарбакка дьонно сымыйалыыр идэлэннэ. Костя тылын тоҕо ким да итэбэйбэт буолланы?

Маша Егорова, 4 кылаас

Женя тоџо ытаата?

Сайынны өнгүрүк куйаас күннэр турдулар. Бөһүөлэктэн чугас үрэх биэрэгэр хараначчы чыычаах сангата чоп-чыбыгырас, киһи эрэ истэ сэргиир, санаата сырдыыр, үөрэр.

Бу күн Женя хараначчы оџолорун көрөөрү биэрэк устун баран истэ. Үрэхтэн киниэхэ утары үөр сылгы сөрүүкээн тахсан, күөх оту тордурџаччы үргээн сии-сии хоту диэки бара турда.

Уол биир хараначчы оџотун оргууй сэрэнэн ытыһыгар олорто. Ол бириэмэџэ ууга туох эрэ сүтэ - сүтэ көстөрүн Женя муордарџаата. Эмискэ үрэххэ киирэн иһэн кумахха оонһуу олорор үстээх Таяны өйдүү биэрдэ да, таһастыын ууга ыстанна. Харбаан тийэн кыра кыһы баттаџыттан соһон таһаарда.

Оџо чачайбыта, куттаммыта аһан, оргууй аџай санга таһааран ытаан барда. “Аттар буль-буль гыналлар ээ,” - диэхтээтэ.

Бу бириэмэџэ тохсуска үөрэнэр Степа тийэн кэллэ. Туох буолбутун туоһуласта уонна Таяны: “Мин дыэтигэр илдьэн биэриэм”, - диэтэ уонна кыһы көтөџөн дыэтигэр илтэ.

Женя туох буолбутун кимиэхэ да кэпсээбэтэ. Киһээ Женя аһы олордоџуна, таһараа ыалтан ийэтэ киирдэ “Дьэ, ноо, тоџо оџо ууга тимирэн эрэрин көрө-көрө кыһаммакка турдун? Степа суџа буоллар, оџо эрэйдээх буорайыа эбит дии”, - диэтэ. Женя итини истэн соһуйан ах бэрдэрдэ, ситэ аһаабакка остуолтан туран хоһугар киирэн оронугар сытта.

Иэдэһин устун хараџын уута тохтоло суох сүүрдэ.

Женя тоџо ытаата?

Сахаайа Андреева, 4 кылаас.

Дьэдьэн барыанһа

Сайын сир аһа өлгөмнүк үүннэ. Биһиги тыабытыгар дьэдьэнтэн ураты отон арааһа үүнэр. Онон дьэдьэн барыанһата олус күндү буолар.

Толиктаахха Амматтан эдьийдэрэ дьэдьэн барыанһата кэһии ыһыт. Ийэлэрэ оџолоругар амсатан баран, кыһын бары муһуннаһытына сиэххит диэн онкучахха түһэрдэ. Толик ыал кырата, эдьийэ атын бөһүөлэккэ интернакка олорон оскуолаџа үөрэнэр. Убайа - студент. Кыһынны уһун өрөбүл саџаланна. Дьэ — кэргэн бары бииргэ мустан үөрүүлэрэ сүрдээх. Ийэлэрэ оџолоругар арааһы астаан аһатар.

Оџолорбор сарсыарда дьэдьэннээх күөрчэх ытыһыам диэтэ.

Сарсыарда онкучахха барыанһа таһараа киирэн баран, ийэ кураанах иһити тутан таџыста. Сангата суох иһитин бэлэмнээтэ. Оџолоро биир-биир туран остуолга кэллилэр.

Ийээ, онтон күөрчэхпит дьэдьэнэ суох дии? - диэтэ кыыс.

Ийэтэ Толик диэки кытаанахтык көрөн кэбистэ. Толик кыбыстан остуолтан туран барда. Толик тобо ситэ аһаабата?

Октя Леверьева, 4 кылаас

Сотору Сага дьыл

Сотору Сага дьыл бырааһынныга араас уотунан оонньоон, күлүмүрдээн тийиэн кэлиэ.

Дьон барыта түбүгүрэр. Ким эрэ Сага дьылга мааны танас кэтээри маһаһынна көрдүү сүүрэр, сорох бэлэх экирэттиһэр. Катя ийэтэ Сага дьылга былаачыйа тиктиэм диэн кылабычыгас хаора матырыйаал атыыласта. Катя эмиэ Барби куукулатыгар сага былаачыйа тигиэн бабарда. Киниэхэ ийэтэ үчүгэйкээн былаачыйа атыыласпыта, ыскаапка ыйанан турар.

Кыысчаан танас сыһа көрдүү сылдьан, ыскааптан хара кылабычыгас танаһы булан олус үөрдэ. Дьонуннанан олорон куукулатыгар былаачыйа тиктэ. Сатаммата. Катя ол танастан өссө быһа кырийан ылла. Уонна былаачыйатын сиргэ соһулла сылдьар гына тиктэ. Принцесса былаачыйатын курдук тахсыбытыттан бэйэтэ да астынна.

Киэһэ ийэтэ үлэтиттэн кэлбитигэр көрдөрдө. Ийэ тутта сэрэйдэ, сүрдээбин хомойдо.

Катя ийэтэ тобо хомойдо?

Тэллэйдыттар

Катя убайын Диманы кытта тэллэйдии барбыттар. Иккиэн күнү быһа сылдьан биирдии корзинаны толорбуттар. Онтон Дима ханна эрэ сүтэн хаалбыт. Катя сүрдээбин куттаммыт, көрдүү сатаан баран, дьиэтигэр төнүннэ. Дьиэтигэр кэлбитэ убайа кэлэн телевизор көрө олорор эбит. Катя ону көрөн дьиэ иһиттэн сүүрэн тахсан барда.

Катя тобо табыста?

Айкуо Ксенофонтова, 2 кылаас

Доҕордуулар

Вася уонна Коля иккиэн дэриэбинэбэ олороллор. Сайын буолан уолаттар күөгүлүү бараары болдьостулар. Мас ураҕас булан иккиэн күөгү оһоһуннулар. Ол күн куораттан Саша диэн уол кэллэ, сабыс-сага хотуобай күөгүлээх, ону көрөн Коля Сашаны кытта барыста. Вася бэйэтэ соботоһун күөгүлүү барда.

Хата балык бөжөтүн хаптарбыт. Ону көрөн Коля “сарсын күөгүлүү барых”, - диэтэ. Вася тугу да санарбата, бара турда.

Вася тожо бара турда?

Тина Черноградская, 1 кылаас

Күөгү

Дималаах Саша чугас добордуулар эбит. Биридэ Саша балыктыы бараары Диматтан күөгү көрдөспүт, ону Дима “суох” - диэбит.

Арай сарсыныгар Саша Дималаахха оонньуу сылдьан чулаанга кирибиттэрэ түннүккэ күөгү өйөнөн турар эбит. Саша саната суох чулаантан тахсан барбыт.

Саша тожо табыста?

Марк Васильев, 2 кылаас

Апельсин

Сашалаах Миша оскулаттан үөрэнэн кэллилэр. Саша телевизор көрө олоодо, Миша аһаары иһит бэлэмни сырытта. Ыскааптан иһит ыла сылдьавн икки апельсин баарын көрбүтэ. Уолаттар аһаан баран таһырдыа оонньуу табыстылар. Миша оонньуу сылдьан Саша көрбөтүгэр, дыябэ кириэн бири апельсини сиэн кэбиспитэ уонна тахсан эмиэ оонньоон барбыта.

Киэһэлик оонньоон бүтэн кирибиттэрэ, ийэлэрэ үлэтиттэн кэлбит этэ уонна эттэ: “Ыскаапка апельсин баар, ону ылан сиэн”. Саша ыскааптан сүүрэн тийэн ылла “Бири эрэ апельсин хаалбыт дии, иккиэн анаардаһан сиэххэ”, онуоха Миша аккаастаата. “Тожо сиэбэтэ буолла?” — диэн Саша иһигэр муодарбыы санаата.

Тожо Миша апельсини сиэбэтэ?

Уйгулаана Слепцова, 3 кылаас

Куотуу

Колялаах Вася бири кылааска үөрэнэллэр, табаарыстыы курдуктар. Кинилэр дыялээн иһэн икки обургу уолаттар кыра кылаас оҕотун кырбы сылдьалларыгар түбэстилэр. Коля көрөөт көмөлөһө сүүрдэ.

- Коля, тохтоо, эйигин эмиэ кырбахтара.

- Чэ, мин бардым, - диэтэ Вася уонна куота турда.
- Вася, тоҕо бардын? — диэн Коля хаһыты хаалла.
- Вася тоҕо куотта?

Дима Мохначевскай, 3 кылаас

Туос ыаһыйа

Саас өрүс эстэригэр үрэхтэргэ уу бөҕөтө кэлэр. Бу кэмгэ дьон балыктыыр үгүстээхтэр. Биир кизһэ аҕам, убайым уонна таайым балыктыы бараары тэриннилэр. Мин эмиэ барыстым. Үрэххэ тийэн массынаттан таһаҕаспытын, тыбытын сүөкээтибит, балаакка туруордубут. Дьонум миигин уокка оттор маста хомуй диэн соруқтаатылар, бэйэлэрэ илимнэрин бэрийэн бардылар.

Мин масты сылдьан буорга батары киирбит туоһу тардыластым. Хата бу туоһунан уопшун түргэнник оттуом диэн үөрэ санаатым. Туоспун тардыластым, кэлбэт, ону син биир хостоон таһаарбытым былаах туос иһит буолан биэрдэ. Иһитэн буорун, бадараанын сүөкээтим. Дьоммор төнүннүм. Аҕабар кэлэн: “Мин туос ыаһыйа буллум, алдьаммыт. Хата уопшун отторбор наада буолуо”, - диэн эттим, көрдөрдүм. Аҕам: “Кэбис бу ыаһыйаны уокка оттума, ол хатынна илдьэн ыйаа”, - диэтэ.

Тоҕо аҕам алдьаммыт ыаһыйаны харыһыйда?

Яша Заболоцкий, 4 кылаас, Хоточчу сүрүн орто оскуола.

Иһинээбитэ

Иһирэх тылыннан

<i>Степанова Саша</i> Эбэрдэ	4
<i>Павлов Афоня</i>	4
<i>Пахомова Рая</i> Бастакы Президенттэ!	4
<i>Павлова Аня</i> Президент бэлэбэ	5
<i>Апросимов Дима</i> Махтал	5
<i>Саха бастакы Президенигэр</i>	
<i>Михаил Ефимович Николаевка</i>	
<i>Васильев Миша, Решетников Ньургун</i>	6
<i>Прохоров Иван</i>	6
<i>Самсонова Марина</i>	7
<i>Данилова Марина</i>	7
<i>Черемкин Кеша</i>	7
<i>Яковлева Оксана</i>	8
<i>Архипова Аня</i>	8
<i>Егорова Ага</i>	9
<i>Алексеев Виктор.</i> Саха бастакы президенигэр	9
<i>Тимофеев Алеша.</i> Уважаемый Михаил Ефимович, здравствуйте!	10
<i>Фролова Оксана.</i> Наш президент	11
<i>Емельянова Оля.</i> Огромное спасибо	12
<i>Фролова Наташа.</i> Пионер своего дела	13
<i>Абхазов Дима</i>	14
<i>Прохорова Анна.</i> Махтаным этэ...	15
<i>Гущина Раиса.</i> Октемскому лицезу - 10 лет	15
<i>Дмитриева Ая.</i> Слет выпускников	17
<i>Алексеев Светлана, Дулова Саргылана.</i> Гимн лицезу	19

Олох суола

<i>Буслаева Мила.</i> Олох суола	20
* * *	21
<i>Харлампыева Олеся.</i> Хара уонна маһан	21
<i>Гермогенова Лида.</i> Сайын ханна барабын?	22
<i>Давыдов Эргис.</i> * * *	22

Сахам сирэ!	23
<i>Маркова Ньургуйаана.</i> Хоһоон ананар ытык мааны киһибитигэр	
Скорородкин Роман Васильевичка	24
<i>Антипина Маша.</i> Ветераннарга	24
<i>Ефремова Аня.</i> Хангалас	25
<i>Егорова Таня.</i> Ырыам тыллара	25
<i>Барашкова Лада.</i> Эйэ туһугар	26
<i>Олесова Даша.</i> Амма Аччыгыйыгар	27
<i>Антипин Алеша.</i> Хаһан эрэ бу сиргэ	28
<i>Карпова Варя.</i> Тус холобур - иитии төрүтэ	29
<i>Власенко Оля.</i> Ийэ	32
Мин ийэм	33
<i>Федоров Павел.</i> Эн миэхэ биэрбитин	33
<i>Алексеева Ира.</i> Ийэбэр	34
<i>Захарова Майя.</i> Эһэм эргэ хаартыската	34
<i>Данилова Оля.</i> Люди – главное богатство нашей земли	37
<i>Дойдун кэрэ айылдата</i>	
<i>Никифорова Света.</i> Хатынчаан	39
Харыйа	39
Пальма	39
<i>Харлампыева Олеся.</i> Саас	40
<i>Павлова Айта.</i> Күһүн	40
Кыһын	40
<i>Спиридонова Нида.</i> Кыһын	41
<i>Лебедева Айта.</i> Кыһын	41
<i>Саввина Аня.</i> Маннайгы хаар	41
<i>Константинов Алеша.</i> Кыһын	42
<i>Романова Уйгулаана.</i> Маннайгы хаар	42
Кыһын	43
<i>Васильев Ларик.</i> Кыһын	43
<i>Леонтьева Света.</i> Кыһын	43
<i>Гурьева Аня.</i> Ньургунун	44
<i>Алексеева Ира.</i> Ньургунун	44
<i>Кузьмина Айта.</i> Сардаана	44

<i>Никифорова Наташа. Журавли</i>	45
<i>Владимирова Катя. Моя Якутия</i>	46
<i>Күстүк өңөөх хоһоонор</i>	
<i>Васильева Ньургуйаана. Тапталга билини</i>	48
<i>Буслаева Мила. Олох суола</i>	48
* * *	49
<i>Баирова Дудария. Эн ырааххын</i>	49
<i>Егорова Таня. Сахам кыһа</i>	50
<i>Алексеева Ира. Ытым</i>	50
<i>Романова Уйгулаана. Ытым оҕото</i>	51
<i>Саргылаана Егорова. * * *</i>	51
* * *	52
* * *	53
<i>Кэпсээннэн кэпсээн</i>	
<i>Захарова Сардаана, Леонтьева Диана. Алта мэтириэт</i>	55
<i>Алексеева Ира. Кинигэ</i>	56
Уруучука	56
<i>Артемов Толя. Сүрэбэ суох Бүөтүр иэдээнэ</i>	56
Сүллүүкүттэр сүпсүлгэннэрэ	57
<i>Герасимова Туяра. Сымыйа доҕордуулар</i>	58
<i>Прокопьева Оля. Киэбирбит</i>	58
<i>Тихонова Арина. Саҥа дьыллаабы түүл</i>	59
<i>Игнатьев Кирилл. Ким түүлэ ордугай?</i>	60
<i>Егорова Маша. Сымыйаччы Костя</i>	61
<i>Андреева Сахаайа. Женя тоҕо ытаата?</i>	62
<i>Леверьева Октя. Дьэдьэн барыанна</i>	62
<i>Ксенофонтова Айкуо. Сотору Саҥа дьыл</i>	63
Тэллэйдьиттэр	63
<i>Черноградская Тина. Доҕордуулар</i>	63
<i>Васильев Марк. Күөгү</i>	64
<i>Слепцова Уйгулаана. Апельсин</i>	64
<i>Мохначевской Дима. Куотуу</i>	64
<i>Заболоцкий Яша. Туос ыабыйа</i>	65

